Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or EACEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Co-funded by the European Union

YOUTH FOR CHANGE

ĮRANKIŲ RINKINYS

YPARC
Youth Participatory Action Research for Change

INDEX

01 ĮVADAS

02 KAS YRA „YPARC“ PROJEKTAS?

03 NUO ŽMOGAUS TEISIŲ IKI JAUNIMO TEISIŲ

04 YPAR ĮGYVENDINIMAS KAIP JAUNIMO ORGANIZACIJA

05 METODIKA

06 GYNIMAS

07 YPARC PROCESAS: VEIKSMŲ PLANAI!

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or EACEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Co-funded by the European Union

ĮVADAS

YPARC
Youth Participatory Action Research for Change

Kas yra YPARC projektas?

„Jaunimo vadovaujami dalyvaujamieji veiksmo tyrimai siekiant pokyčių“ (YPARC) – tai „Erasmus+“ projektas, kurio tikslas – suteikti 6 Europos šalių jaunuoliams galimybę tapti pokyčių iniciatoriais ir ginti savo teises tiek vietinėse bendruomenėse, tiek už jų ribų. Vykdydami jaunimo vadovaujamus dalyvaujamuosius veiksmų tyrimus (YPARC), jaunuoliai tiria iššūkius, turinčius įtakos jų kasdieniam gyvenimui, analizuoja savo gyvenimo realijas, dalijasi patirtimi ir kartu kuria politikos rekomendacijas, kurios skatina jų perspektyvų įgyvendinimą.

YPARC projektas meta iššūkį tradicinėms galios hierarchijoms, pagal kurias suaugusieji laikomi vieninteliais žinių ir kompetencijos turėtojais, o vaikai ir jaunuoliai dažnai nustumiami į sprendimų priėmimo grandinės pakraščius ir laikomi tik naudos gavėjais. Šiuo projektu siekiame atkurti lygiateisius santykius tarp jaunimo, suaugusiųjų, pedagogų ir sprendimų priėmėjų, siekdami aukštesnio bendro kūrimo lygio.

YPARC laiko jaunimą savo gyvenimo realybės ekspertais, gebančiais suprasti ir analizuoti sudėtingus reiškinius bei iš naujo įsivaizduoti įgyvendinamus ir tvarius pokyčius.

YPARC PROJEKTĄ SUDARO 4 PAGRINDINIAI ETAPAI:

Mokymai, kaip vykdyti YPAR ir advokaciją

kuriuose dalyvauja 24 jaunieji tyrėjai iš 6 šalių.

Tyrimų etapas

kurio metu tiriamos 6 tyrimų temos, atsižvelgiant į vietinius poreikius.

JAUNIMO LYDERIŲ SUSITIKIMAS

kuriame susirinks jaunuoliai iš 6 šalių, pasidalins savo patirtimi ir pristatys savo rekomendacijas ES jaunimo politikos formuotojams savo tyrimų srityse.

Veiksmų planų ir politikos rekomendacijų rengimas

kurio metu jaunuoliai išsamiai aptars savo tyrimų rezultatus ir esamas politikos spragas, parengs galimus atsakymus ir veiksmus, kurių reikėtų imtis

Co-funded by the European Union

Susipažinkite su YPARC partneriais

QUEST

Quality Education for Sustainable Social Transformation (QUEST) tai Briuselyje įsikūręs švietimo tinklas (turintis daugiau nei 100 narių Europoje ir už jos ribų), kurio tikslas – skatinti prieigą prie demokratiškesnio, įtraukesnio ir tvaresnio švietimo Europoje per veiksmų tyrimus, politikos gynimą ir tinklų kūrimą. QUEST, kaip Europos tinklas, turi didelę patirtį propaguojant labiau dalyvaujamąsias praktikas švietime, skatinant jaunimo įtraukimą į juos liečiančius sprendimų priėmimo procesus ir remiant jų savarankiškumą. QUEST pasisako už lygybę švietime, ypatingą dėmesį skiriant tarpdisciplininių įtraukties metodų skatinimo svarbai ir istoriniu požiūriu diskriminuotų bei marginalizuotų bendruomenių perspektyvų stiprinimui. QUEST teiks paramą Belgijoje gyvenančioms jaunoms moterims.

Association FOR YOU

Asociacija „FOR YOU“ (FOR YOU) – Bulgarijoje įsikūrusi jaunimo asociacija, siekianti skatinti jaunimo gerovę, savarankiškumą ir dalyvavimą. Asociacija „FOR YOU“ aktyviai dirba su jaunimu vietiniu ir tarptautiniu lygiu, suteikdama jiems galimybių siekti savo tikslų, būti savarankiškiems, tęsti mokslus ir rasti savo karjeros kelią. Per pastaruosius 16 metų ji sukaupė didelę patirtį jaunimo mainų ir mobilumo srityje, vykdydama Europos programas bei plėtodama partnerinius ryšius. „FOR YOU“ ypatingą dėmesį skiria žmonių su fizine ir protine negalia poreikiams, skatindama kurti saugias erdves, kuriose jaunuoliai galėtų stiprinti pasitikėjimą savimi ir tapti savarankiškesni bei aktyvesni.
„FOR YOU“ rems Bulgarijoje gyvenančius jaunuolius, ypač turinčius fizinių ar protinių negalių.

Co-funded by the European Union

Susipažinkite su YPARC partneriais

Inovatyvi KARTA (INKA)

„Inovatyvi KARTA“ (INKA): tai Lietuvoje veikianti jaunimo organizacija, siekianti įtraukti žmones į savo gyvenimo pasirinkimų gerinimą. Vietoj pasyvaus gyvenimo būdo ji įgalina jaunimą rinktis kasdienes veiklas, kurios motyvuotų juos pasiekti visą savo fizinį, intelektualinį ir socialinį potencialą. Jos veikla grindžiama neformaliuoju švietimu, kognityviniu elgesio ugdymu, menais, lauko švietimu, įtraukimu ir lygybe, taip pat mokymusi iš patirties. „INKA“ siekia įtraukti jaunimą ir suaugusiuosius, suteikdama jiems erdvę tobulėti. „INKA“ taip pat glaudžiai bendradarbiauja su savivaldybėmis, ambasadomis ir tarptautinėmis NVO už Europos Sąjungos ribų. „INKA“ rems socialinės atskirties pavojuje esančius jaunuolius, ypač kilusius iš mažas socialines ir ekonomines pajamas gaunančių šeimų, gyvenančius Lietuvoje.

VILNOSVITA (VIL)

„VILNOSVITA“ (VIL) – tai Ukrainos nevyriausybinė organizacija, skirta puoselėti tarpusavio paramos ir pilietinio aktyvizmo kultūrą kaip neatskiriamas visuomenės demokratizacijos dalis. Prieš Rusijos karą prieš Ukrainą „VIL“ buvo „Demokratinė mokykla“ – vieta, kurioje vaikai ir jaunuoliai buvo pripažįstami kaip savarankiški mokymosi procese ir įtraukiami į įvairius sprendimų priėmimo etapus. 2022 m. šios švietimo iniciatyvos išsivystė į oficialią organizaciją, kuri dabar įgyvendina dešimtis projektų, skirtų ukrainiečių savarankiškumui ir pilietiniam aktyvumui stiprinti. Šios iniciatyvos apima partnerystę su Arizonos universitetu, siekiant suteikti nemokamas anglų kalbos mokymosi galimybes, jaunimo lyderystės ugdymo programas, vykdomas bendradarbiaujant su UNICEF, bei asmeninio tobulėjimo programas, įgyvendinamas kartu su kolegomis iš „Oasis Movement“.

Nepaisant karo, „Vilnsovita“ ir toliau organizuoja didelius savarankiškai rengiamus festivalius tiek vasarą, tiek žiemą, kurdama erdves, kuriose žmonės gali mokytis, užmegzti ryšius ir stiprinti bendruomeniškumo bei priklausymo jausmą. Šiuo metu organizacija taip pat dirba veteranų ir jų šeimų reabilitacijos bei paramos srityje. Mokykla, pertvarkyta į prieglaudą, tapo vieta, kur žmonės iš visų amžiaus grupių gali rasti prieglobstį ir paramą. „VIL“ atstovaus jauniems žmonėms, gyvenantiems konfliktų zonose ir nukentėjusiems nuo sistemingo smurto Ukrainoje.

Co-funded by the European Union

Susipažinkite su YPARC partneriais

ARCIGAY (AG)

„**Arcigay**“ yra Italijos LGBTQIA+ pelno nesiekianti organizacija ir didžiausia bei ilgiausiai veikianti LGBTQIA+ asociacija Italijoje. Ji buvo įkurta 1985 m. ir nuo tada veikia kaip visos šalies narystės pagrindu veikianti federacija, šiuo metu apimanti 75 vietinius skyrius visoje Italijoje. Nacionaliniu lygmeniu „Arcigay“ pirmiausia užsiima politine ir institucine advokacija bei visuomenės informavimo veikla, tačiau ji taip pat atlieka lemiamą vaidmenį remdama savo vietinius skyrius įgyvendinant advokacijai skirtus, švietimo ir mokymo vietinius projektus, taip pat teikiant bendruomenės paslaugas.

„Arcigay“ skatina ir gina lygias teises, puoselėja solidarumo principus ir santykius bei kovoja prieš visas smurto, diskriminacijos ir LGBTQIA+ asmenų žmogaus bei pilietinių teisių pažeidimų formas. Ji siekia politinių, teisinių, kultūrinių ir socialinių pokyčių per lobistinę veiklą, interesų gynimą, sąmoningumo didinimo ir informavimo kampanijas, indėlį į konkrečioms sritims skirtą viešąją politiką, iniciatyvas, programas, projektus, dalyvavimą viešose diskusijose bei savo gebėjimą telkti ir mobilizuoti. „ARCI“ rems jaunimą iš LGBTQIA+ bendruomenės Italijoje.

Love & Care for People (LCP)

„Love and Care for People“ (LCP) yra jaunimo vadovaujama Airijos labdaros organizacija (CHY: 20204558), visiškai atitinkanti Airijos labdaros organizacijų reglamentus ir „Children First Act“ (2015 m.) reikalavimus. Įkurta 2013 m., LCP skatina integraciją ir socialinę įtrauktį, ypač etninių mažumų (prieglobsčio prašytojų, pabėgėlių ir migrantų) atžvilgiu, nepalankioje padėtyje esančiose Airijos kaimo bendruomenėse, vykdydama švietimo programas ir skatindama bendruomenės įsitraukimą. Organizacija remiasi ES integracijos, jaunimo ir kovos su rasizmu planais ir yra Airijos kovos su rasizmu tinklo bei Airijos nacionalinės jaunimo tarybos narė. LCP pabrėžė, kaip svarbu užtikrinti saugią ir palaikančią aplinką jauniems žmonėms, ypač tiems, kurie patiria socialinę atskirtį ir diskriminaciją. LCP pristatys Airijos rasinių mažumų bendruomenių jaunimo patirtis.

Co-funded by the European Union

Kaip naudotis šiuo priemonių rinkiniu?

Jaunimas turi teisę būti išklausytas, dalyvauti priimant sprendimus, kurie daro įtaką jų gyvenimui, ir formuoti bendruomenes, kurioms jie priklauso. Prasmingam jaunimo dalyvavimui reikalingos saugios ir įgalinančios erdvės, praktiniai įrankiai, pasitikėjimas savimi ir galimybės jaunuoliams gilintis į jiems svarbius klausimus.
Šis priemonių rinkinys yra 4 dienų mokymų rezultatas, kuriuose susirinko jaunimo darbuotojai ir jaunuoliai, mokydamiesi ir praktiškai taikydami YPAR metodikas. Čia rasite aiškią informaciją ir priemones, padėsiančias susipažinti su jaunimo teisėmis ir jaunimo vadovaujamu dalyvaujamuoju veiksmų tyrimu, taip pat sužinosite, kaip šią metodiką pritaikyti praktikoje, naudodamiesi žingsnis po žingsnio instrukcijomis, patarimais ir atsiliepimais iš jaunuolių, kurie jau dalyvavo mokymuose.

Nesvarbu, ar remiate jaunimo grupę, ar pradedate savo pačių jaunimo vadovaujamą tyrimų kelionę, šis priemonių rinkinys padės jums pereiti nuo klausimų prie veiksmų.

Jis sukurtas taip, kad būtų prieinamas, įkvepiantis ir praktiškas. Norėdami pradėti, nebūtina būti tyrimų ar interesų gynimo ekspertu. Svarbiausia – smalsumas, atsidavimas ir įsitikinimas, kad jaunimo balsas yra būtinas kuriant teisingesnę, įtraukesnę ir demokratiškesnę visuomenę.

Co-funded by the European Union

Jaunimo darbuotojams

Gerbiami jaunimo darbuotojai, pedagogai, moderatoriai, suaugusieji,
Šis priemonių rinkinys skirtas padėti jums sukurti prasmingas, saugias ir įgalinančias erdves, kuriose jaunuoliai galėtų tyrinėti jiems aktualias problemas. Žinome, kad kaip jaunimo darbuotojas, pedagogas, moderatorius ar bendruomenės organizatorius atliekate svarbų vaidmenį užtikrinant realų jaunimo dalyvavimą. Galite padėti jaunuoliams jaustis gerbiamais ir remiamais, labiau pasitikėti savimi,. Galite sukurti sąlygas, kuriose jie galėtų užduoti klausimus, dalytis patirtimi, analizuoti problemas ir įsivaizduoti sprendimus.

Prašome apmąstyti savo vaidmenį ir poziciją: „YPAR“ programoje jūs ne vadovaujate jaunimo procesui, o einate kartu su jais.
Jūsų vaidmuo – remti, nukreipti ir saugoti procesą, tuo pačiu užtikrinant, kad jaunuoliai patys būtų atsakingi už klausimus, sprendimus ir rezultatus.
Šiame priemonių rinkinyje rasite praktinių priemonių, kurios padės jums vadovauti jaunuoliams per Jaunimo dalyvaujamųjų veiksmų tyrimų procesą – nuo temos nustatymo iki tyrimų klausimų formulavimo, tinkamų tyrimo metodų pasirinkimo, informacijos rinkimo ir analizės bei advokacijos veiksmų planavimo.

Šis priemonių rinkinys gali jums padėti:

- supažindinti jaunimą su jaunimo teisėmis ir dalyvavimu
- skatinti diskusijas apie įtrauktį, lygybę ir socialinį teisingumą
- remti jaunimą ugdant tyrimo įgūdžius
- vadovauti jaunimo iniciatyva vykdomam duomenų rinkimui ir analizei
- paversti tyrimų rezultatus į advokacijos kampanijas ar bendruomenės veiksmus
- skatinti jaunimą drąsiai kalbėtis su sprendimus priimančiais asmenimis

Šis priemonių rinkinys padės dalyvavimą paversti praktika:
bendrai kurti žinias, kovoti su nelygybe ir imtis veiksmų.

Co-funded by the European Union

JAUNIMUI

Brangusis jaunuoli,
šis priemonių rinkinys (ir apskritai šis projektas) skirtas būtent tau! Galbūt pastebėjai kažką neteisingo savo mokykloje, kaimynystėje, bendruomenėje ar šalyje. Galbūt jauti, kad jaunuoliai beveik niekada nėra priimami rimtai. Galbūt nori išmokti užduoti svarbius klausimus, rinkti informaciją, drąsiai reikšti savo nuomonę ir būti išgirsta/-s.
Tikimės, kad šis priemonių rinkinys padės tau tai padaryti.

YPAR gali suteikti tau įrankių, kurie padės tapti jaunuoju tyrėju ir pokyčių kūrėju. Ši metodologija gali padėti tau pažvelgti į realaus gyvenimo problemas, suprasti, kodėl jos kyla, ir kaip išklausyti kitų jaunų žmonių balsus, rinkti informaciją bei panaudoti tai, ką atrandi, siekiant pokyčių.

Šiame priemonių rinkinyje rasite išsamias instrukcijas, kaip:

- suprasti savo, kaip jaunuolio, teises
- pasirinkti jums svarbią temą
- suformuluoti aiškius tyrimo klausimus
- naudoti jaunimui pritaikytus tyrimo metodus
- rinkti istorijas, nuomones ir duomenis
- išanalizuoti gautus rezultatus
- paversti savo tyrimą į atstovavimo, advokacijos veiklą
- suplanuoti veiksmus, kurie gali daryti įtaką jūsų bendruomenei ar sprendimų priėmėjams

Norint naudotis šiuo priemonių rinkiniu, nebūtina turėti tyrimų patirties. Jums reikia tik savo idėjų, klausimų ir noro dalyvauti. Jūsų patirtis yra svarbi. Jūsų nuomonė turi reikšmę. Jūsų žinios gali padėti sukurti pokyčius.

Šis priemonių rinkinys – tai kvietimas pradėti nuo to, ką matote, jaučiate bei žinote ir paversti tai veiksmais.
Tai gidas, kuris padės jums pereiti nuo „tai yra problema“ prie „mes galime kažką dėl to padaryti“.

Co-funded by the European Union

KAS YRA YPAR?

Jaunimo vadovaujami dalyvaujamieji veiksmo tyrimai, arba YPAR, yra bendradarbiavimu grindžiamas, transformuojantis ir įgalinantis tyrimų metodas arba požiūris*, kurio metu jauni žmonės tiria jų gyvenimą veikiančias problemas ir aktyviai dalyvauja pokyčių kūrime. Šis metodas pripažįsta jaunus žmones kaip savo patirties ekspertus ir remia juos, kad jie taptų tyrėjais, savo teisių gynėjais ir pokyčių kūrėjais savo bendruomenėse.

**Požiūris reiškia, kad tai nėra griežtai apibrėžtas ir nelankstus tyrimų metodų rinkinys.*

Naudodamiesi YPAR metodu, jaunuoliai nustato iššūkius, kuriuos nori ištirti, suformuluoja tyrimo klausimus, renka ir analizuoja informaciją, o remdamiesi savo išvadomis siūlo sprendimus. Šis metodas yra ypač reikšmingas dirbant su jaunuoliais, patiriančiais įvairias marginalizacijos, diskriminacijos ir (arba) atskirties formas, nes jis sudaro erdvę, kurioje jų žinios, poreikiai ir perspektyvos formuoja tyrimo procesą bei jo rezultatus.

AR ŽINOTE, KAD...

Dalyvaujamojo veiksmo tyrimų (PAR) metodai buvo sukurti per pilietinių teisių bei kaimo ir miesto nepriklausomybės kovas JAV ir Kanadoje, o vėliau tapo pagrindiniais antikolonialinių judėjimų elementais Lotynų Amerikoje, Afrikoje, Australijoje ir Pietų Azijoje, kur jie metė iššūkį teritorinei ir ekonominei dominavimui, taip pat vakarietiškai orientuotai žinių autoritetui.

PAR dėmesio centre – galios nelygybė ir dominavimas moksliniuose tyrimuose; šis metodas sukuria erdvę žmonėms, kenčiantiems nuo struktūrinės nelygybės, kad jie galėtų atsidurti dėmesio centre, kelti problemas, išsakyti savo tiesą ir siekti pokyčių.

Co-funded by the European Union

„YPAR“ PRADŽIOS RINKINYS

PAGRINDINIAI PRINCIPAI, kaip turėtų atrodyti „YPAR“

EMANCIPACINIS

jis meta iššūkį tradicinėms galios hierarchijoms moksliniuose tyrimuose ir skatina diskusijas apie sistemines priespaudas, siūlo įrankius, padedančius įvardyti kliūtis, suprasti, kaip jos susijusios, kaip jas pašalinti ir skatinti kolektyvinius teigiamus pokyčius.

TYRINĖJAMASIS

jauni mokslininkai skatinami užduoti klausimus apie sudėtingas temas ir kvestionuoti vaizdinius bei pasakojimus, ugdant kritinį sąmoningumą apie juos supančią realybę ir kuriant bendrą konteksto supratimą.

JAUNIMAS KAIP EKSPERTAI

jauni žmonės laikomi ekspertais savo srityse ir jiems aktualiais klausimais. Jie pripažįstami kaip gebantys kurti pagrįstas žinias, planuoti ir veikti siekiant jiems svarbių pokyčių.

TURIMA PATIRTIS

problemos paveiktų žmonių patirtis yra esminis šaltinis, iš kurio gaunamos žinios apie šią problemą.

BENDRADARBIAVIMAS

esminis vaidmuo tenka nuoširdžiam visų dalyvių (jaunimo ir suaugusiųjų) bendradarbiavimui ir bendrai veiklai, kuriant naujus sprendimus ir nuoširdžiai įsitraukiant bei derinant skirtingus įgūdžius ir patirtis. Mes pereiname nuo simbolinio ir vaizdinio jaunimo dalyvavimo prie bendro kūrimo ir bendros veiklos.

TRANSFORMUOJANTIS

tyrimai neapsiriboja vien žinių generavimu, bet siekia imtis veiksmų ir rekomenduoti pokyčius srityse, susijusiose su tiriamais iššūkiais. Galutinis YPAR tikslas – skatinti reikšmingus pokyčius.

Co-funded by the European Union

Nuo žmogaus iki jaunimo teisių

Žmogaus teisių apibrėžimas:

Žmogaus teisės – tai laisvių ir apsaugos priemonių rinkinys, į kurį kiekvienas žmogus turi teisę vien dėl to, kad yra žmogus. Jos priklauso visiems, visur, jų nereikia užsitarnauti, jos nėra apdovanojimas už gerą elgesį. Jų niekada neprarandate, jos nepriklauso nuo jūsų amžiaus, tapatybės, kilmės, pajamų ar įsitikinimų.

Žmogaus teisės yra tarsi pagrindinės taisyklės, leidžiančios gyventi laisvai ir saugiai. Jos egzistuoja tam, kad apsaugotų tai, kas mums visiems bendra: žmogaus orumą → idėją, kad kiekviena gyvybė turi vertę ir kiekvienas žmogus nusipelno pagarbos.

ŽMOGAUS TEISĖS YRA:

VISUOTINĖS

jos priklauso visiems visur.

NEATIMAMOS

jų negalima atimti ar atsisakyti.

SUSIJUSIOS IR NEDALOMOS

kad kiekviena teisė būtų visapusiškai įgyvendinta, ji priklauso nuo kitų teisių.

LAISVĖS IR TEISĖS

Co-funded by the European Union

Galite pradėti žiūrėti į žmogaus teises kaip į laisves ir teises. Ką tai reiškia?

Laisvės: sukuria erdvę, kurioje galite mąstyti, kalbėti, rinktis ir dalyvauti visuomenės gyvenime, be prievartos ar kontrolės. Laisvės reikalauja, kad valdžios institucijos nesikištų ir netrukdytų. Pavyzdžiui:

- **SAVIRAIŠKOS LAISVĖ —›** Jums negali būti taikoma cenzūra
- **Minties, sąžinės ir religijos laisvė —›** Jums negali būti per prievarta priskirtos mintys ir įsitikinimai
- **ASOCIACIJŲ LAISVĖ —›** Jums negali būti draudžiama susirinkti dėl kokios nors priežasties
- **TEISĖ Į PRIVATUMĄ —›** Jūsų negalima šnipinėti ir pažeisti jūsų privatumo.

DĖMESIO → laisvė nereiškia, kad **„viskas leidžiama“**. Kai kurios laisvės gali būti ribojamos siekiant apsaugoti kitų žmonių teises, saugumą ar viešąją tvarką. Bet koks apribojimas turi turėti teisinį pagrindą, siekti teisėto tikslo ir būti iš tikrųjų būtinas

Teisė į: susijusi su tuo, ką žmonės turėtų galėti gauti, pasinaudoti ar iš ko turėtų gauti naudos. Šios teisės dažnai reikalauja, kad valdžios institucijos imtųsi veiksmų.

- **Teisė į švietimą →** Valdžios institucijos privalo užtikrinti mokyklas
- **Teisė į deramą ir saugų darbą —›** Reguliuojamos darbo vietos
- **Teisė į maistą ir tinkamą gyvenimo lygį →** Sukurti socialinės apsaugos sistemas

Laisvė atveria duris. Teisės padeda užtikrinti, kad kiekvienas galėtų jomis pasinaudoti.

VALSTYBIŲ PAREIGOS:

- **GERBTI:** Nepagrįstai nesikišti į žmonių teises
- **APSAUGOTI:** Neleisti kitiems žmonėms, įmonėms ar organizacijoms piktnaudžiauti
- **ĮGYVENDINTI:** imtis praktinių priemonių, kad teisės būtų įgyvendinamos realiame gyvenime

› ŽMOGAUS TEISIŲ GRUPĖS
› PAGRINDINĖS KONVENCIJOS EUROPOJE

Co-funded by the European Union

Jaunimo teisės

Kas yra jaunimas?

Jaunystė – tai pereinamasis laikotarpis tarp vaikystės ir pilnametystės, kurio metu susiduriama su unikaliais iššūkiais ir pasiekiami svarbūs vystymosi etapai. Nėra vieno visuotinai pripažinto „jaunystės“ apibrėžimo, grindžiamo amžiumi – įvairios apibrėžtys ir požiūriai, grindžiami nacionaline politika, atspindi jaunystės laikotarpio unikalumą.

Jaunuolis susiduria su daugybe unikalių iššūkių – nuo asmeninio tobulėjimo ir brandos, per savo vaidmens visuomenėje suvokimą, iki sprendimų dėl savo gyvenimo priėmimo. Jaunystės laikotarpis dažnai siejamas su pokyčių įveikimu, atradimais, nuotykiais ir susidūrimu su realybe.

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje vaiku laikomas bet kuris asmuo, jaunesnis nei 18 metų.

Šis priemonių rinkinys skirtas vyresniems nei 18 metų asmenims, nors jis gali būti aktualus ir jaunesniems paaugliams.

Kokias teises turi jaunuoliai?

Žmogaus teisių visuotinis pobūdis taip pat taikomas jaunuoliams. Tačiau šiame priemonių rinkinyje daugiausia dėmesio skiriama teisėms, kurios yra ypač svarbios pereinant iš vaikystės į pilnametystę. Visos apibrėžtys paimtos iš „Jaunimo teisių gynimo priemonių rinkinio“, kurį parengė Jungtinių Tautų Žmogaus teisių biuras, fondas „Education Above All“ ir „Silatech“. Norėdami gauti išsamesnės informacijos apie jaunimo teises, rekomenduojame susipažinti su „Jaunimo teisių gynimo priemonių rinkiniu“.

JAUNIMO TEISĖS

1. Teisė į švietimą
2. Teisė į deramą darbą
3. Teisė dalyvauti viešuose reikaluose
4. Teisė į minties, sąžinės ar religijos laisvę
5. Teisė į nuomonės ar saviraiškos laisvę
6. Teisė į taikių susirinkimų ir asociacijų laisvę
7. Teisė į socialinę apsaugą
8. Teisė į sveikatos apsaugą
9. Teisė į tinkamą būstą
10. Teisė į švarią, sveiką ir tvarią aplinką
11. Žmogaus teisės skaitmeninėje erdvėje ir teisė į privatumą

Co-funded by the European Union

JAUNIMO TEISĖS

1. Teisė į švietimą

Švietimas yra ne tik žmogaus teisė savaime, bet ir „įgalinimo teisė“ arba pagrindas kitų žmogaus teisių įgyvendinimui. Švietimas yra pagrindinė priemonė, padedanti ekonomiškai ir socialiai atskirtiems žmonėms išbristi iš skurdo bei įgyti galimybių visapusiškai dalyvauti savo bendruomenių gyvenime.

Taigi švietimas padeda išlyginti nelygybes ir užtikrinti tvarų vystymąsi.

Teisė į švietimą apima:

- Nemokamą švietimą, bent jau pradiniame ir pagrindiniame etapuose
- Privalomą pradinį švietimą
- Nemokamą arba laipsniškai įvedamą nemokamą vidurinį išsilavinimą
- Lygias galimybes įgyti aukštąjį išsilavinimą, palaipsniui įvedant nemokamą švietimą
- Žmogaus teisių ugdymą
- Tėvų teisė pasirinkti, kokio pobūdžio išsilavinimą gaus jų vaikai
- Galimybė gauti išsilavinimą bei profesinio orientavimo paslaugas jaunoms moterims, neįgaliems jaunuoliams ir jauniems pabėgėliams

Švietimas yra nukreiptas į visapusišką žmogaus asmenybės ugdymą ir pagarbos žmogaus teisėms bei pagrindinėms laisvėms stiprinimą. Jis turėtų sudaryti sąlygas visiems žmonėms veiksmingai dalyvauti laisvoje visuomenėje, skatinti supratimą, toleranciją ir draugystę tarp tautų bei rasių ar religinių grupių.

2. Teisė į deramą darbą

Teisės į deramą darbą įgyvendinimas skatina jaunimo savarankiškumą ir nepriklausomybę, o tai gali sudaryti sąlygas kitų pagrindinių žmogaus teisių įgyvendinimui. Darbas nėra vien tik pajamų šaltinis. Teisė į deramą darbą reiškia teisingas ir palankias darbo sąlygas, o visavertis ir produktyvus darbas turėtų būti skatinamas, gerbiant pagrindines asmens politines ir ekonomines laisves.

Co-funded by the European Union

JAUNIMO TEISĖS

Teisė į deramą darbą yra glaudžiai susijusi su teisės į pakankamą gyvenimo lygį įgyvendinimu ir yra neatskiriama bei neatsiejama žmogaus orumo dalis.

Teisė į deramą darbą apima:

- Priverstinio darbo draudimas; teisė laisvai rinktis ar priimti darbą
- Saugios ir sveikos darbo sąlygos
- Minimalus amžius, nuo kurio leidžiama įsidarbinti
- Lygių galimybių ir vienodo elgesio principas; nediskriminavimas įsidarbinant ir išlaikant darbą
- Teisingas atlyginimas, užtikrinantis deramą gyvenimo lygį
- Vienodas užmokestis už lygiavertį darbą
- Priimtinas darbo laikas ir apmokamos atostogos
- Teisė steigti profesines sąjungas ir stoti į pasirinktą profesinę sąjungą

Galimybė gauti pirmąjį darbą suteikia galimybę tapti ekonomiškai savarankišku ir daugeliu atvejų yra priemonė išbristi iš skurdo. Valstybės privalo priimti politines, teisines ir biudžetines priemones, kuriomis siekiama užtikrinti visišką užimtumą, kiek leidžia turimi ištekliai. Sprendžiant plačiai paplitusio jaunimo, ypač jaunų moterų, nedarbo problemą, teisė į darbą reikalauja, kad valstybės sudarytų palankias makroekonomines sąlygas šiai teisei įgyvendinti ir priimtų konkrečias darbo skatinimo politikos priemones, skirtas jaunimui, ypač jaunoms moterims, taip pat pažeidžiamose padėtyse atsidūrusiems jaunuoliams.

Co-funded by the European Union

3. Teisė dalyvauti viešuose reikaluose

Dalyvavimas sudaro sąlygas visų žmogaus teisių pažangai. Jis atlieka lemiamą vaidmenį skatinant demokratiją, teisinę valstybę, socialinę įtrauktį ir ekonominę plėtrą. Tai yra būtina siekiant mažinti nelygybę ir socialinius konfliktus. Tai taip pat svarbu suteikiant galių asmenims ir grupėms, be to, tai yra vienas iš pagrindinių žmogaus teisėmis grindžiamų požiūrių elementų, kuriais siekiama panaikinti marginalizaciją ir diskriminaciją. Be to, sprendimų priėmimas tampa labiau pagrįstas, teisėtas ir tvarus, kai prie derybų stalo sėdi jaunuoliai, nes taip atsižvelgiama į tikruosius jaunimo poreikius ir jie tenkinami. Jaunimo vadovaujamos ir į jaunimą orientuotos organizacijos atlieka svarbų vaidmenį visuomeniniame gyvenime.

Teisė dalyvauti apima:

- teisę balsuoti ir būti išrinktam tikruose periodiniuose rinkimuose, vykstančiuose slaptu balsavimu, užtikrinant visuotinę ir lygią balsavimo teisę
- Dalyvavimą viešųjų reikalų tvarkyme tiesiogiai arba per laisvai išrinktus atstovus
- Lygias galimybes naudotis viešosiomis paslaugomis
- galimybę būti konsultuojamiems ir įtraukiamiems į sprendimų priėmimo procesus visais visuomenei svarbiais klausimais

Be to, turėtų būti užtikrinta teisė turėti teisinį veiksnumą lygiomis teisėmis su kitais visais gyvenimo aspektais, siekiant užtikrinti, kad kiekvienas, įskaitant jaunus žmones su negalia, galėtų įgyvendinti savo teisę dalyvauti.

Siekiant išvengti simbolinių veiksmų (tokenizmo), jaunimo dalyvavimas turi būti prasmingas. Pastangos didinti jaunimo dalyvavimą turi būti derinamos su didesne lyčių lygybe atstovaujančiomis organizacijomis bei kartų dialogu, siekiant užtikrinti, kad jaunimo dalyvavimas nevyktų izoliuotai.

Co-funded by the European Union

4. Teisė į minties, sąžinės ar religijos laisvę

Kiekvienas žmogus turi teisę į minties laisvę visais klausimais, į savo asmeninius įsitikinimus, taip pat teisę pasirinkti religiją ar tikėjimą ir išpažinti tokią religiją ar tikėjimą per pamaldas, apeigas, praktiką ir mokymą, tiek individualiai, tiek kartu su kitais, viešai ar privačiai. Ši teisė apima ir sąžiningą atsisakymą atlikti karinę tarnybą. Sąžiningas atsisakymas atlikti karinę tarnybą labiau susijęs su jaunimu nei su bet kuria kita grupe, nes daugelyje valstybių jaunuoliai šaukiami į privalomąją karinę tarnybą arba gauna šaukimo dokumentus sulaukę maždaug 18 metų.

5. Teisė į nuomonės ar saviraiškos laisvę

Teisė į nuomonės ar saviraiškos laisvę apima keletą elementų. Tarp jų – laisvė be trukdymų ieškoti, gauti ir skleisti visų rūšių informaciją bei idėjas, taip pat žiniasklaidos laisvė, kuri reikalauja užtikrinti žurnalistų ir kitų žiniasklaidos darbuotojų saugumą. Ši teisė taip pat apima teisę į žodžio laisvę; tačiau įstatymais turėtų būti draudžiama skatinti nacionalinę, rasinę ar religinę neapykantą, kurstant diskriminaciją, priešiškumą ar smurtą.

6. Teisė į taikių susirinkimų ir asociacijų laisvę

Teisė į taikių susirinkimų laisvę apima teisę rengti susirinkimus, sėdimus protestus, streikus, mitingus, renginius ar kitas protesto formas tiek realiame, tiek virtualiame pasaulyje. Laisvas nusiskundimų ar susirūpinimo išreiškimas per taikius protestus taip pat yra neatskiriama dalyvavimo teisės dalis.

Teisė į asociacijų laisvę apima asmenų ar bet kokių juridinių asmenų teisę bendrauti ir organizuotis tarpusavyje, siekiant kolektyviai išreikšti, skatinti, siekti ir ginti bendrus interesus. Tai apima teisę steigti ir valdyti nevyriausybines organizacijas, profesines sąjungas, fondus, politines partijas ir religines asociacijas. Taikių susirinkimų ir asociacijų laisvės yra priemonė, leidžianti įgyvendinti daugelį kitų teisių, ir yra esminės demokratijos sudedamosios dalys.

Co-funded by the European Union

7. Teisė į socialinę apsaugą

Socialinė apsauga, kuri paprastai yra vyriausybės teikiama finansinė pagalba, yra plačiai pripažįstama kaip esminė priemonė skurdui mažinti ir švelninti bei socialinei įtraukčiai skatinti. Socialinė apsauga užtikrina orumą visiems asmenims, kai jie susiduria su aplinkybėmis, dėl kurių negali visapusiškai įgyvendinti savo žmogaus teisių.

Teisė į socialinę apsaugą apima teisę be diskriminacijos gauti ir išlaikyti išmokas, siekiant užtikrinti apsaugą nuo:

- su darbu susijusių pajamų trūkumo, kurį sukelia liga, negalia, motinystė, nelaimingas atsitikimas darbe, nedarbas, senatvė arba šeimos nario mirtis
- neįperkamos sveikatos priežiūros
- nepakankamos šeimos paramos, ypač vaikams ir suaugusiems išlaikytiniams

Teisė į socialinę apsaugą ir teisė į deramą darbą yra dvi tos pačios monetos pusės. Nors jaunimo nedarbo ir nepakankamo užimtumo lygis gali būti įvairių veiksnių pasekmė ir nebūtinai gali būti priskirtas vien tik valstybei ar tiesiogiai su ja susijęs, tačiau nesugebėjimas užtikrinti teisės į darbą įpareigoja valstybes imtis skubių veiksmų, siekiant užtikrinti teisę į socialinę apsaugą be diskriminacijos ir nepriklausomai nuo užimtumo formos.

8. Teisė į sveikatą

Teisė į aukščiausią pasiekiamą fizinės ir psichinės sveikatos lygį apima platų veiksnių spektrą, kurie gali padėti mums gyventi sveiką gyvenimą.

Ji apima ne tik laiku teikiamą ir tinkamą sveikatos priežiūrą, bet ir pagrindinius sveikatos veiksnius, pavyzdžiui:

- galimybę naudotis saugiu ir geriamuoju vandeniu bei tinkamomis sanitarinėmis sąlygomis;
- pakankamą saugaus maisto, mitybos ir būsto aprūpinimą;
- sveiką darbo ir aplinkos aplinką; ir
- galimybę gauti su sveikata susijusį švietimą ir informaciją.

Teisė į sveikatą taip pat apima tam tikras laisves ir teises.
Tarp jų yra:

Co-funded by the European Union

- teisę nebūti priverstai gydomai be savo sutikimo, pavyzdžiui, dalyvauti medicininiuose eksperimentuose ir tyrimuose arba būti priverstai sterilizuotai;
- teisę nebūti kankinamam ir nepatirti kito žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar bausmės;
- teisę į sveikatos apsaugos sistemą, užtikrinančią visiems lygias galimybes pasiekti aukščiausią įmanomą sveikatos lygį;
- teisę į ligų prevenciją, gydymą ir kontrolę;
- teisę į būtiniausius vaistus;
- Motinų, vaikų ir reprodukcinė sveikata;
- Lygiateisė ir savalaikė prieiga prie pagrindinių sveikatos priežiūros paslaugų;
- Su sveikata susijusio švietimo ir informacijos teikimas;
- Gyventojų dalyvavimas su sveikata susijusių sprendimų priėmime nacionaliniu ir bendruomeniniu lygmenimis.

9. Teisė į tinkamą būstą

Teisė į tinkamą būstą yra tinkamo gyvenimo lygio teisės dalis; tai reiškia, kad kiekvienas žmogus turi teisę gyventi saugioje, ramioje ir orioje aplinkoje.
Tai įtraukia:

- apsaugą nuo priverstinio iškeldinimo ir savavališko savo būsto sunaikinimo ar nugriovimo;
- teisę į apsaugą nuo savavališko kišimosi į asmens būstą, privatumą ir šeimos gyvenimą;
- teisę pasirinkti gyvenamąją vietą, nuspręsti, kur gyventi bei judėjimo laisvė;
- Lygią ir nediskriminacinę prieigą prie tinkamo būsto;
- Dalyvavimą sprendimų priėmime, susijusiame su būstu nacionaliniu ir bendruomeniniu lygmenimis;
- Saugus būstas, kuriame nėra smurto šeimoje ar seksualinio smurto.

Co-funded by the European Union

JAUNIMO TEISĖS

Nepaisant to, kad teisė į tinkamą būstą yra itin svarbi, milijonai žmonių visame pasaulyje gyvena sąlygomis, keliančiomis grėsmę jų gyvybei ar sveikatai, pavyzdžiui, perpildytuose lūšnynuose ir neoficialiuose gyvenvietėse arba kitomis sąlygomis, kuriose negerbiamos jų žmogaus teisės ir orumas.

Tinkamas būstas turi užtikrinti ne tik apsaugą nuo gamtos stichijų. Tam, kad tam tikros būsto formos būtų laikomos „tinkamu būstu“, turi būti įvykdytos tam tikros sąlygos; būstas turi atitikti šiuos kriterijus:

- Apsauga nuo priverstinio iškeldinimo: kiekvienas žmogus turėtų turėti tam tikrą saugumą, garantuojantį teisinę apsaugą nuo priverstinio iškeldinimo, priekabiavimo ir kitų grėsmių.
- Prieinamumas: būsto kaina neturėtų kelti grėsmės galimybėms naudotis kitomis teisėmis, pvz., teise į maistą, švietimą, sveikatos priežiūrą ir pan.
- Tinkamumas gyventi: tinkamas būstas turėtų užtikrinti pakankamą erdvę, apsaugą nuo šalčio, drėgmės, karščio, lietaus, vėjo ar kitų grėsmių sveikatai, konstrukcinių pavojų ir ligų.
- Paslaugų, medžiagų, įrenginių ir infrastruktūros prieinamumas: tinkamas būstas reikalauja prieigos prie saugaus geriamojo vandens, tinkamų sanitarinių sąlygų, energijos maisto gaminimui, šildymui ir apšvietimui, sanitarinių ir prausimosi patalpų, maisto laikymo priemonių, atliekų šalinimo ir pan.
- Prieinamumas: būstas nelaikomas tinkamu, jei neatsižvelgiama į socialiai nuskriaustų ir socialiai atskirtų grupių (pavyzdžiui, vargstančiųjų, diskriminaciją patiriančių asmenų, neįgaliųjų, stichinių nelaimių aukų) specifinius poreikius.
- Vieta: tinkamas būstas turi užtikrinti galimybę pasiekti darbo vietas, sveikatos priežiūros paslaugas, mokyklas, vaikų priežiūros centrus ir kitas socialines įstaigas; jis neturėtų būti statomas užterštose vietose ar šalia taršos šaltinių.
- Kultūrinis tinkamumas: tinkamas būstas turėtų gerbti ir atsižvelgti į kultūrinės tapatybės išraišką bei gyvenimo būdą.

Co-funded by the European Union

10. Teisė į švarią, sveiką ir tvarią aplinką

Švari, sveika ir tvari aplinka yra esminis veiksnys, leidžiantis visapusiškai naudotis įvairiomis žmogaus teisėmis, įskaitant teisę į gyvybę, sveikatą, maistą, vandenį ir sanitarines sąlygas. 2021 m. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos ir 2022 m. Generalinės Asamblėjos pripažinta teisė į švarią, sveiką ir tvarią aplinką tiesiogiai susieja aplinkos apsaugą su žmogaus teisėmis, suteikdama svarbų pagrindą aplinkos žmogaus teisių gynėjų apsaugai. Klimato kaita ir aplinkos degradacija taip pat kelia kartų teisingumo ir lygybės klausimus – idėją, kad dabartinės kartos turi tam tikras pareigas ateities kartoms.

Pagrindiniai teisės į sveiką aplinką elementai apima:

- Saugus ir stabilus klimatas: reikalingi ambicingi klimato veiksmai, siekiant apsaugoti tų žmonių teises, kuriuos klimato kaita paveikia labiausiai, nors jie dažnai mažiausiai prisidėjo prie jos atsiradimo.

- Sveikos ekosistemos: aplink mus esančių žemių ir vandenų apsauga atitinka dabartinių ir būsimų kartų interesus.

- Nežalinga aplinka: tarša yra didžiausias priešlaikinės mirties šaltinis besivystančiame pasaulyje ir neproporcingai veikia vaikus bei jaunimą, ypač esančius pažeidžiamose situacijose. Visi žmonės turi teisę į švarų orą, švarų vandenį ir saugų maistą.

- Teisingumas ir įtrauktis: Visi žmonės turi teisę gauti aplinkos informaciją, būti reikšmingai įtraukti į aplinkos politikos formavimą ir turėti teisę kreiptis į teismą, jei patiria aplinkos žalą trumpalaikiu, vidutinės trukmės ar ilgalaikiu laikotarpiu.

Co-funded by the European Union

11. Žmogaus teisės skaitmeninėje erdvėje ir teisė į privatumą

Skaitmeninės technologijos suteikia naujų priemonių žmogaus teisėms ginti, už jas pasisakyti ir jas įgyvendinti, be to, jos daro įtaką visų rūšių teisėms. Jos formuoja tai, kaip žmonės gauna ir dalijasi informacija, formuoja savo nuomones, diskutuoja ir mobilizuojasi – jos iš esmės pakeitė „viešąją erdvę“. Tačiau jos taip pat naudojamos teisėms slopinti, riboti ir pažeisti, pavyzdžiui, per stebėjimą, cenzūrą, priekabiavimą internete, algoritminį šališkumą ir automatizuotas sprendimų priėmimo sistemas.

Piktnaudžiavimas skaitmeninėmis technologijomis taip pat neproporcingai paveikia socialiai atskirtus asmenis ir grupes, o tai veda prie nelygybės ir diskriminacijos – tiek internete, tiek realiame gyvenime. Kadangi mūsų pasaulis vis labiau atsiskleidžia skaitmeninėje erdvėje, poreikis, kad mūsų teisės būtų gerbiamos tiek internete, tiek realiame gyvenime, tampa dar didesnis; tai ypač aktualu jauniems žmonėms, kurie yra vieni iš pagrindinių skaitmeninių ir internetinių technologijų naudotojų. Tuo pačiu metu skaitmeninės atskirties mažinimas, siekiant užtikrinti interneto prieigą visiems, yra būtina sąlyga žmogaus teisių įgyvendinimui internete.

Žinojimas apie minėtų teisių egzistavimą yra mūsų išeities taškas diskutuojant apie iššūkius, su kuriais jaunuoliai susiduria kasdieniame gyvenime.

DAUGIAMAČIAI JAUNIMO IŠŠŪKIAI

Daugiamačiai iššūkiai reiškia tarpusavyje susijusių aspektų, sudarančių kliūtis, pripažinimą. Daugiamačiai iššūkiai yra sudėtingi, sunku tiksliai nustatyti jų priežastį, o jų poveikis asmeniui yra daugialypis. YPAR yra metodas, kuris gali padėti nustatyti daugiamačių iššūkių pagrindines priežastis ir pasekmes.

Jaunimo daugiamačiai iššūkiai atsižvelgia į asmens padėtį visuomeninėje hierarchijoje, jo prieigą prie valdžios ir privilegijų. Dažnai, kai kalbame apie jaunimo daugiamačius iššūkius, turime omenyje, kaip šie veiksniai daro įtaką jauno žmogaus vystymuisi ir įsitraukimui į suaugusiųjų gyvenimą, taip pat jo laisve naudotis savo teisėmis.

Šis priemonių rinkinys yra įvadas į tai, kaip suprasti ir tyrinėti jaunimo daugiamačius iššūkius naudojant YPAR metodiką.

Co-funded by the European Union

Įgyvendinti YPAR kaip jaunimo organizacija

2026 m. gegužės mėnesį YPARC komanda pakvietė jaunimą iš 6 Europos šalių ir surengė įvadinius mokymus apie YPAR ir advokaciją. Nors mokymo medžiaga supažindina dalyvius su YPAR etapais, jaunimo teisių ir iššūkių supratimu, tyrimų metodologijomis, tyrimų planavimu ir vertinimu, šis mokymas vis dėlto yra tik pradžia, o dalyvavę jaunuoliai dar turi įgyvendinti pačius tyrimus.

Mokymų dalyvių amžius svyravo nuo 13 iki 28 metų, tarp jų buvo jaunimas su negalia, LGBTQIA+ bendruomenės nariai, jaunos moterys, jaunimas iš socialiai ir ekonomiškai silpnesnių sluoksnių, kaimo jaunimas, dėl rasės diskriminuojamas jaunimas ir karo paveiktas jaunimas. Nepaisant to, šių mokymų turinys gali būti lengvai pritaikytas bet kurioms kitoms tikslinėms grupėms jaunimo srityje.

Mokymus sudarė 15 užsiėmimų, suskirstytų į 4 pagrindines temas:

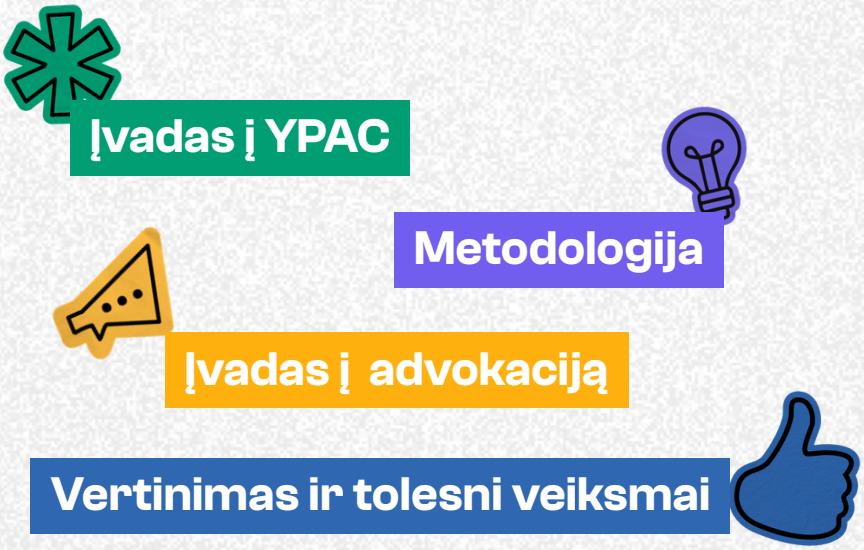

YPAR ir advokacijos mokymus parengė QUEST (BE), o juos surengė Association For You (BG). Dėkojame partneriams už papildomą paramą užsiėmimų metu!

Co-funded by the European Union

Įvadas į YPAR

YPAR supratimas

Sesijos aprašymas

Pirmasis žingsnis siekiant suprasti Jaunimo dalyvaujamuosius veiksmų tyrimus (YPAR) – suprasti jų etapus. Šis užsiėmimas suskirstytas į dvi dalis: trumpą teorinį įvadą į YPAR ir praktinę užduotį, leidžiančią dalyviams analizuoti veiksmus, kurių galima imtis YPAR procese.

Pagrindų nustatymas: YPAR supratimas

Tikslas

Suprasti, kokie yra YPAR (Jaunimo dalyvavimo veiksmai) elementai ir etapai

Medžiaga

„YPAR“ ciklo etapų žaidimas

YPARC scenarijų žaidimas

1 etapas: Įvadas „Kas yra YPAR“

5 min

YPAR – tai lygybe grindžiama sistema, kurioje jaunuoliai, ypač tie, iš nedominuojančių bendruomenių, veikia kaip bendri tyrėjai, siekdami nustatyti, ištirti ir spręsti socialinio teisingumo problemas, turinčias įtakos jų gyvenimui

Nuskaitykite QR kodą, kad gautumėte pristatymą

Co-funded by the European Union

Įvadas į YPAR

1 etapas: Įvadas „Kas yra YPAR“

YPAR grindžiama šiais ramsčiais

- **Kritinis sąmoningumas** padeda jaunuoliams suprasti neteisybės priežastis, pavyzdžiui, sisteminį rasizmą, nelygybę mokykloje ir saugumo problemas.

- **Nuo tyrimų iki veiksmų**: tai apima 4 etapų procesą:
  - problemų nustatymas
  - duomenų rinkimas (siekiant užtikrinti, kad sprendimai būtų pagrįsti įrodymais)
  - duomenų analizė
  - veiksmų įgyvendinimas
- **Įgalinimas** : YPAR veikia kaip socialinis teisingumas, suteikiantis jaunimui galią kovoti su sisteminėmis nelygybėmis, o ne tik spręsti atskiras problemas.

YPAR grindžiamas vertybe, kad jaunuoliai yra pokyčių iniciatoriai ir žinių kūrėjai, o ne tik pasyvūs tyrimų objektai.

Trys pagrindiniai jo elementai yra

- **Tyrimas**
- **Dalyvavimas**
- **Transformacija**

Jie yra glaudžiai tarpusavyje susiję

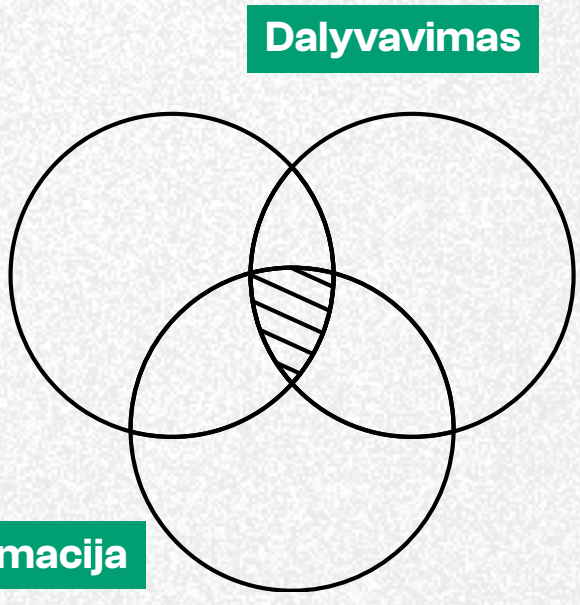

Co-funded by the European Union

2 etapas: YPAR etapai

30 min

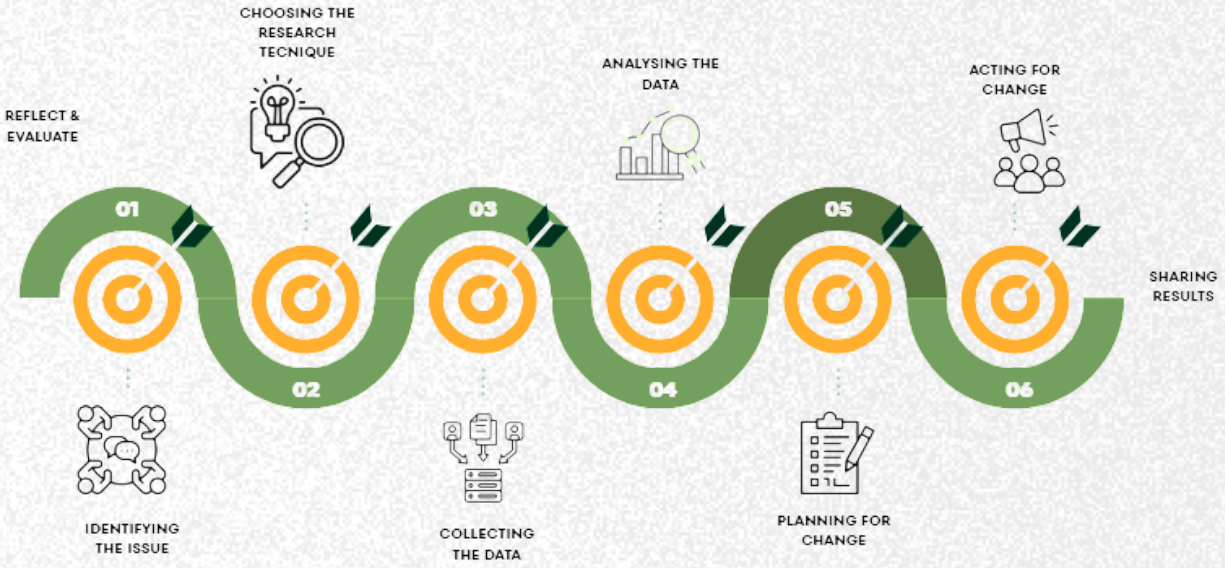

1. **Problemos nustatymas:** jaunuoliai tyrinėja savo bendruomenę ir nusprendžia, kokia problema ar tema jiems yra svarbiausia.
2. **Geriausios tyrimo metodikos pasirinkimas**: grupė nusprendžia, kaip rinks informaciją (pvz., apklausos, interviu, stebėjimai)
3. **Duomenų rinkimas:** jaunuoliai renka informaciją iš kitų žmonių arba savo aplinkos, kad geriau suprastų problemą.
4. **Duomenų analizė:** grupė peržiūri ir interpretuoja informaciją, siekdama nustatyti dėsningumus, pagrindines išvadas ir įžvalgas
5. **Pokyčių planavimas:** remdamiesi savo išvadomis, dalyviai nusprendžia, kokių veiksmų nori imtis, kad išspręstų problemą.
6. **Veiksmai pokyčiams pasiekti:** Grupė įgyvendina savo planą (pvz., kampanijos, renginiai, pristatymai, advokacija/atstovavimas).
7. **Refleksija ir vertinimas:** Jaunuoliai apmąsto, kas pavyko, kas nepavyko ir ko jie išmoko proceso metu.
8. **Rezultatų sklaida:** Grupė savo išvadas ir veiksmus pateikia kitiems (bendruomenei, suinteresuotosioms šalims, sprendimų priėmėjams).

Co-funded by the European Union

Įvadas į YPAR

2 etapas: YPAR etapai

YPAR CIKLO ETAPŲ ŽAIDIMAS

Nuskaitykite QR kodą, kad gautumėte žaidimą apie YPAR ciklo etapus

- Iškirpkite kiekvieną veiksmų kortelę iš lapo ir išdalinkite po vieną kiekvienam dalyviui.
- Tada suskirstykite dalyvius į mažas grupes ir skirkite jiems 10 minučių apmąstyti, kaip ir kur jiems paskirtos veiklos atitinka YPAR etapus.
- Po grupės diskusijos vėl suburkite visus dalyvius.
- Pradėkite nuo 1 etapo ir paklauskite: „Kas turi kortelę, atitinkančią šį etapą?“
- Paprašykite tų dalyvių paaiškinti, kodėl, jų nuomone, kortelė tinka, ir tada pakvieskite juos priklijuoti savo kortelę prie lentos 1 etapo skiltie.
- Pakartokite šį procesą paeiliui likusiems etapams.

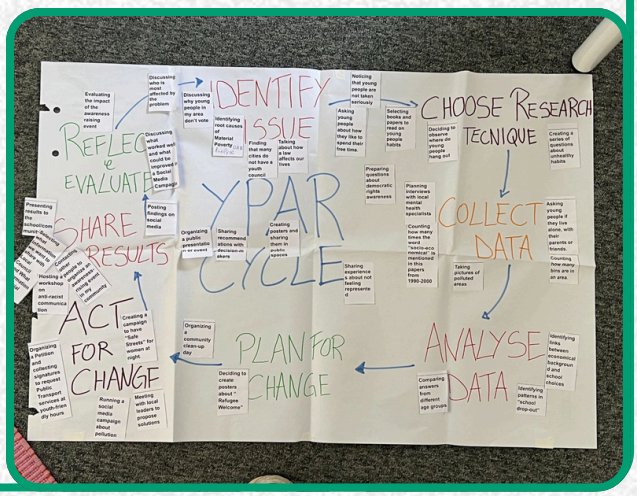

Co-funded by the European Union

YPAR PRADŽIOS RINKINYS

Pagrindiniai principai, kaip turėtų atrodyti YPAR

Iškirpkite kiekvieną veiksmų kortelę iš lapo ir išdalinkite po vieną kiekvienam dalyviui.

Po grupinės diskusijos vėl suburkite visus kartu.

Suskirstykite dalyvius į mažas grupes ir skirkite jiems 10 minučių apmąstyti, kur ir kaip jų paskirtieji veiksmai turėtų būti priskirti YPAR etapuose.

Pradėkite nuo 1 etapo ir paklauskite: „Kas turi kortelę, atitinkančią šį etapą?“

Paprašykite tų dalyvių paaiškinti, kodėl, jų nuomone, ji tinka, ir tada pakvieskite juos priklijuoti savo kortelę prie lentos 1 etapo skilties.

Pakartokite šį procesą paeiliui likusiems etapams.

Co-funded by the European Union

Įvadas į YPAR

3 etapas: Žaidimas: ar tai YPAR, ar ne?

20 min

Kas yra YPAR scenarijų žaidimas?

Nuskaitykite QR kodą, kad gautumėte žaidimą apie YPAR scenarijus.

1. **Išdalinkite atspausdintas situacijų korteles.** Kiekvienam dalyviui skirkite porą minučių tylos, kad jis galėtų savarankiškai perskaityti savo scenarijų ir nuspręsti: ar tai YPAR, ar NE? Kodėl?

2. **Paprašykite dalyvių susiskirstyti į poras su kaimynais (po du).** Kartu jie palygina savo situacijas, pasidalija pirminėmis mintimis ir patikrina, ar sutaria dėl įvertinimo.

3. **Sujunkite dvi poras, kad susidarytų grupės po 4 asmenis.** Grupė turi kolektyviai aptarti situacijas ir pabandyti pasiekti galutinį grupės sutarimą: *YPAR ar NE?*

4. **Vėl suburkite visą grupę.** Peržiūrėkite situacijas po vieną. Paprašykite kelių grupių atstovų pasidalinti savo scenarijais, galutiniais sprendimais ir juos pagrindžiančiais argumentais.

4 etapas: Apibendrinimas

5 min

Pagrindinių punktų apibendrinimas

Co-funded by the European Union

Įvadas į YPAR

Kokios yra jūsų teisės?

Sesijos aprašymas

Ši sesija skirta dalyvių susidomėjimui įvertinti ir supažindinti juos su jaunimo teisėmis. Ji padeda nustatyti daugiamačius jaunimo iššūkius realybėje, pradedant diskusiją apie šių teisių pažeidimus ar jų laikymąsi.

Teisių apibrėžimai vaizdinėje medžiagoje („Jaunimo teisių kortelės“) paimti iš „Jaunimo teisių gynimo priemonių rinkinio“, kurį parengė Jungtinių Tautų Žmogaus teisių biuras, fondas „Education Above All“ ir „Silatech“.

Kokios yra jūsų teisės?

Tikslai

- Pradėti diskusiją apie jaunimo teises, siekiant įvertinti dalyvių žinias
- Įvertinti dalyvių susidomėjimą

Medžiaga

Nuskaitykite QR kodą, kad gautumėte korteles apie jaunimo teises

Trukmė

65 min

Co-funded by the European Union

1 etapas: Per pertrauką	1 min

Vedėjai paruošia patalpą, ant grindų išdėstydami atspausdintas jaunimo teisių korteles. Yra 11 jaunimo teisių = 11 kortelių. Kortelės priekyje bus su teise susijęs paveikslėlis, o gale – apibrėžimas.

2 etapas	20-25 min

Dalyviai tyliai įeina į patalpą ir vaikšto po ją. Jų prašoma atsistoti šalia paveikslėlio, kuris sužadina jų smalsumą. 5 min

Dalyviai ir moderatorius susėda grupelėmis aplink paveikslėlius. Susiskirstę į grupes pagal temas, dalyviai perskaito apibrėžimą ant kortelės kitos pusės ir aptaria, kaip jie supranta šią konkrečią teisę ir kaip ją susieja su savo realybe (Ar ši teisė gerbiama jūsų realybėje? Kaip gerbiama arba kaip negerbiama?). 15–20 min.

Co-funded by the European Union

3 etapas	30 min

Pakvieskite dalyvius grįžti į ratą su visais dalyviais, o grupės yra paprašomos perskaityti teisių apibrėžimus ir apibendrinti savo diskusijas (jei įmanoma, pateikti 1–2 pavyzdžius, kaip ši teisė yra gerbiama arba ne). 25 min.

[Galbūt čia galėtumete pristatyti ES jaunimo strategiją, siekdami ją susieti su jaunimo teisėmis]

4 etapas: Apibendrinimas	10 min

Apibendrinimo klausimai:

- Ar galite išvardyti 11 jaunimo teisių?
- Kokios emocijos jus apėmė diskusijoje apie tai, ar šios teisės yra gerbiamos? Ar iš kitų išgirdote ką nors, kas jus įkvėpė?
- Ar žinodami jaunimo teises, kitaip vertinate savo patirtis savo aplinkoje? Kokius klausimus jums kelia šios teisės ir Jaunimo strategija?

Co-funded by the European Union

Įvadas į YPAR

Kokia yra jūsų problema?

Sesijos aprašymas

Daugiamačių jaunimo iššūkių nustatymas yra esminis YPAR proceso elementas. Iššūkius turi nustatyti jaunuoliai, kurie priklauso tikslinei grupei, susiduriančiai su šia problema. Pavyzdžiui, fiziškai sveikas vyras, tirdamas moterų tualetų prieinamumo lygį, neturės tokios pačios gyvenimiškos patirties kaip moteris su negalia. Tyrinėdami iššūkius, su kuriais susiduria patys jaunuoliai, mes išlaikome „iš apačios į viršų“ požiūrį, kuris yra būdingas YPAR metodikai.

Ši sesija yra seminaro „Kokios yra tavo teisės?“ tęsinys. Jei nedirbate su tarptautine grupe, galite praleisti ankstesnio seminaro dalį, skirtą nacionalinių grupių sujungimui.

Kokia jūsų problema?

Tikslas

Dalyviai pasirenka teisę, kurią nori išnagrinėti

Medžiagos

- A4 popierius
- Rašikliai ir žymekliai

Trukmė

60-65 min

Co-funded by the European Union

1 etapas: Problema, kurią norime ištirti

25 min

Dalyviai grįžta į savo nacionalines komandas ir susitaria, kurią teisę jie labiausiai nori ištirti, bei aptaria, kaip jie suvokia šią teisę. Dalyviai aptars iššūkius, su kuriais susiduria, susijusius su šia teise, ir nustatys bendrą iššūkį.

Kiekviena grupė užrašys savo problemą ant popieriaus lapo. 25 min

2 etapas: Grupės ataskaitos

30 min

Grįžus į bendrą ratą su visais dalyviais, kiekviena nacionalinė komanda pristato teisę, kurią nori išnagrinėti, ir (savo noru) pasidalija patirtimi, susijusia su šia teise bei nustatytu iššūkiu.

5 minutės kiekvienai grupei = 30 min.

Co-funded by the European Union

3 etapas: Aptarimas (jei ta pati teisė pasirinkta keliose grupėse)

5-10 min

- Pasirinkus tą pačią teisę, kurią norima ištirti, kokių skirtumų ir panašumų matote tarp grupių?
- Kaip šios skirtingos perspektyvos gali viena kitą papildyti?

Pavyzdžiai iššūkių, kuriuos išskyrėme iš YPARC mokymo kurso:

- Moterų priekabiavimas gatvėje
- Būsto krizė
- Spaudimas siekti aukštų akademinių rezultatų
- Karo poveikis psichinei sveikatai
- Neprieinamumas žmogaus teisėms
- Hiperseksualus elgesys kaip būdas susidoroti su trauma

Co-funded by the European Union

Įvadas į YPAR

Teisingumo medis

Sesijos aprašymas

Supratę savo teises, kaip jos susijusios su jūsų iššūkiais, ir nustačius bendrą iššūkį, su kuriuo susiduria jūsų grupė, atėjo laikas suprasti, iš kur kyla šio iššūkio šaknys, kas jį palaiko, kaip jis pasireiškia ir kas jau daroma siekiant į jį reaguoti.

Teisingumo medis

Tikslai

- Suprasti pagrindines jaunimo teisių pažeidimų priežastis ir sisteminius aspektus.
- Užtikrinti, kad būtų išklausytas kiekvienas balsas (ne tik garsiausias).

Medžiagos

- popierius
- lipdukai
- rašikliai
- klijai
- žirklės
- lipni juosta

Trukmė

2 h 30 min

1 etapas: Kūnas kaip sistema

35 min

[Jei įmanoma, užsiėmimą atlikite lauke]

„Atsistokite šalia medžio. Uždėkite ranką ant jo žievės. Užmerkite akis. Pajuskite, kaip jūsų pėdos liečia žemę (tai jūsų šaknys). Pajuskite savo stuburą (tai jūsų kamienas). Pajuskite, kaip ištiesiate rankas (tai jūsų šakos). Dabar kvėpuokite kartu. Įkvėpdami pakelkite savo šakas. Iškvėpdami jas nuleiskite.

YPARC
Youth Participatory Action Research for Change
Co-funded by the European Union

Pristatykite teisingumo medį

- **ŠAKNYS** (matomos arba įsivaizduojamos po žeme, paslėptos priežastys): istorinė politika, kolonijinis išteklių išgavimas, kapitalizmas, patriarchija, rasizmas, klasizmas, įstatymai, korporacinė galia.
- **KAMIENAS** (matomas, struktūrinis, dabartinės sistemos, palaikančios viską): dabartinės institucijos, žiniasklaidos naratyvai, ekonominės sistemos, reklama, subsidijos, infrastruktūra.
- **ŠAKOS** (simptomai, kuriuos matome): rasizmas, nelygybė, prieinamumo problemos, struktūrinės kliūtys ir kt.
- **VAISIAI** (atsirandantys sprendimai, ką duoda medis). Teigiami medžio aspektai, kaip problema yra sprendžiama nepaisant sunkumų.

Individualus tylusis žemėlapio sudarymas (15 min.)

- Kiekvienas asmuo užrašo 3–5 idėjas kiekvienai kategorijai, susijusias su savo komandos problema.

Galite tyliai paleisti muziką ir klausti:

- „Pagalvokite, kam naudinga, kad ši problema išliktų tokia pati“
- „pagalvokite apie dalykus, kurie jus galėtų nustebinti...“
- „Pagalvokite apie įstatymą, subsidiją, mokyklos programą... Kur glūdi ši problema?“

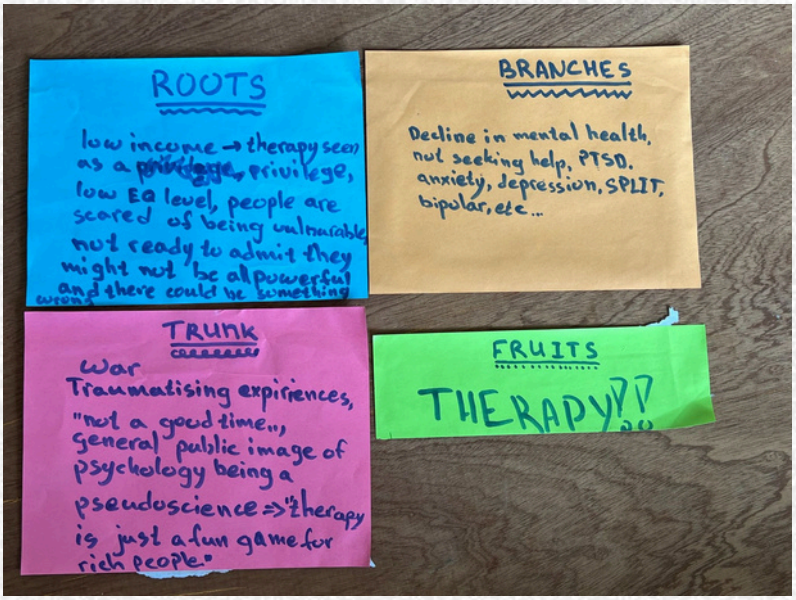

Co-funded by the European Union

Įvadas į YPAR

2 etapas

1 val. 45 min

Grupinis medžio konstravimas:
Suskirstykite dalyvius į nacionalines grupes, kiekviena grupė turės:

- Nupiešti medį (ant popieriaus lapo).
- Suklijuoti visus lipnius lapelius. Pradžioje – tyliai.

Kitas 30 min.: Aptarkite, grupuokite, perkelkite, pridėkite. Naudokite žymeklius ar kitas priemones ryšiams nupiešti ir klauskite: „Ko trūksta? Kokia šaknis jungia šias dvi šakas?“ „Ar yra „pagrindinė šaknis“ (viena gili priežastis, kuri maitina visą kitą)?“ „Kur matote galią? Kas ją turi?“

Kitos 10 min.: Pridėkite galimų VAISIŲ (sprendimai, veiksmai, tyrimo klausimai), juos galima nupiešti, užrašyti arba priklijuoti kaip paveikslėlius.

Galerijos apžiūra (20 min.)
Dalyviai tyliai vaikšto, pavyzdžiui, su naujos spalvos lipniais lapeliais, ir ant kiekvieno iš jų užrašo:
„AŠ MATAU...“ (kažką galingo ar stebinančio).
„AŠ SVARSTAU...“ (klausimas apie trūkstamą ryšį).
„KAS BŪTŲ, JEIGU...“ (radikali galimybė).

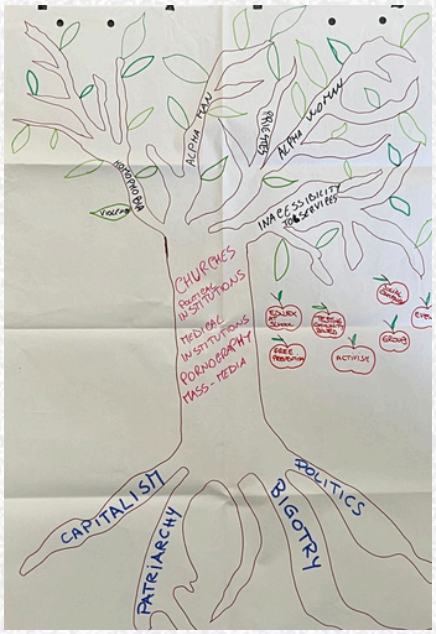

3 etapas. Aptarimas

5 min

Co-funded by the European Union

Metodologija

Kas yra tyrimas?

Sesijos apžvalga

Kai dalyviai nustato iššūkį, kurį nori ištirti, ir jo priežastis, jie yra pasirengę pereiti prie tyrimo klausimo formulavimo. Svarbu atidžiai pasirinkti tinkamą klausimą, nes jis bus pagrindinė tyrimo varomoji jėga.

Ši sesija padalinta į dvi dalis: pirmoji skirta pristatymui apie tai, kas yra tyrimo klausimas ir kaip jį suformuluoti (žr. pridedamą pristatymą), o antrojoje sesijoje grupėms skiriamas laikas pritaikyti šias žinias praktikoje ir suformuluoti klausimą.

Kas yra tyrimas?

Tikslas

Suprasti, kas yra tyrimas, kaip jį atlikti ir kaip sukurti tobulą tyrimo klausimą.

Medžiagos

Nuskaitykite QR kodą, kad gautumėte pristatymą apie Tyrimo klausimą.

Metodologija

1 etapas: Kas jums yra prasmingas klausimas?

7 min

Darbas poromis: Refleksija

Suskirstykite dalyvius į poras ir duokite jiems 3 minutes atsakyti į šiuos klausimus:

„Kur mano gyvenime yra erdvės užduoti prasmingus klausimus? Ir su kuo?“

Tada paprašykite kelių dalyvių pasidalinti savo mintimis.

2 etapas: Kodėl klausimai yra svarbūs?

15 min

Švietimo sistema pereina nuo atviro tyrinėjimo prie kartojimo ir priėmimo.
Švietimas turi būti **DIALOGIŠKAS** ir paremtas **kritiniu įsitraukimu**.

- **Nuostaba** atveria smalsumą.
- **Mokymasis** išbūti su neapibrėžtumu.
- **Kritinis dialogas** paverčia klausimus socialiniu mokymusi ir veiksmais.

Veikla poromis: Refleksija (*po vieną klausimą*)
Suskirstykite dalyvius į poras ir duokite jiems kelias minutes aptarti kiekvieną klausimą:

- Ar jūsų mokymosi procese yra erdvės užduoti klausimus?
- Remiantis jūsų patirtimi, kieno klausimai rečiau nutraukiami arba vertinami rimčiau?
- Kokios yra gero klausytojo savybės?

Co-funded by the European Union

Metodologija

3 etapas. Tyrimo klausimas

10 min

Klausimai vs. Tyrimo klausimas

KLAUSIMAI:

- Emocionalūs
- Egzistenciniai
- Politiški
- Moraliniai
- Asmeniniai

Pavyzdžiai...

- Kodėl egzistuoja nelygybė?
- Kodėl žmonės diskriminuoja kitus?
- Kokios ateities aš noriu?

Tyrimo klausimas yra...

Pagrindinis klausimas, į kurį bando atsakyti jūsų tyrimas.

TYRIMO KLAUSIMO SAVYBĖS

SUDERINTAS

Ar jis atitinka tai, ką tikrai norime suprasti?

FOKUSUOTAS

- 1 pagrindinis klausimas
- 1 aiškus subjektas (nedaugiadimensinis)
- ar gali tai suprasti 10-metis?

ĮGYVENDINAMAS

Ar tikrai galime tai ištirti? Ar turime laiko, žmonių, išteklių ir duomenų?
Patikrinkite apribojimus!

PAGRĮSTAS

Kokią spragą ar problemą sprendžiame? Kas jau egzistuoja šiuo klausimu? Kokį pokytį galėtų paskatinti šis tyrimas?
Būkite atidūs galios disbalansui!

Co-funded by the European Union

3 etapas. Tyrimo klausimas

COMMON MISTAKES

PER PLATUS

„Kaip galime pakeisti pasaulį?“
Pataisymas: pridėkite grupę, vietą, laikotarpį, aspektus.

PER DAUG NORMATYVINIS (VERTINAMASIS)

„Ar blogai, kad skurdesniuose rajonuose yra mažiau žaliųjų erdvių?“
Pataisymas: pereikite nuo vertinimo prie tyrinėjimo.

UŽDARAS KLAUSIMAS

„Ar socialinė žiniasklaida yra naudinga?“
Pataisymas: naudokite kaip/ką/ kokiu mastu...

NEAIŠKIOS SĄVOKOS

„Kaip visuomenė elgiasi su gamta?“
Pataisymas: apibrėžkite sąvokas konkrečiai.

KAIP SUFORMULUOTI TYRIMO KLAUSIMĄ

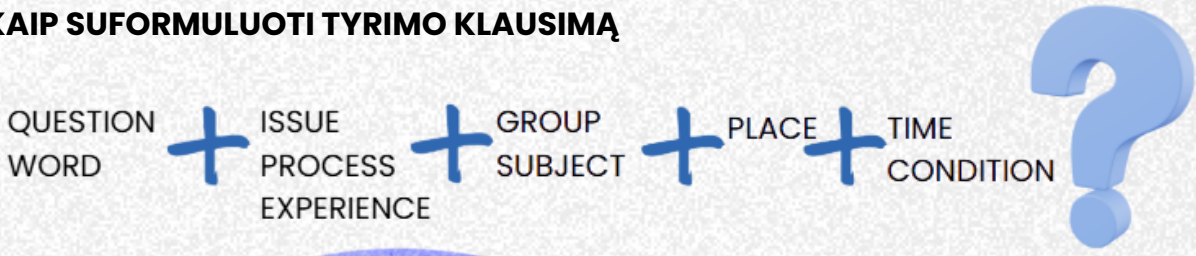

Pavyzdžiai:

- Kaip jauni žmonės išgyvena eko-nerimą Varnoje?
- Kokie veiksniai skatina greitosios mados vartojimą tarp 12-18 metų jaunimo Barselonoje?

Co-funded by the European Union

3 etapas. Tyrimo klausimas

KLAUSIAMASIS ŽODIS

Kuriant tyrimo klausimą, labai svarbu kruopščiai pasirinkti klausiamąjį žodį.

KAIP

Procesas, patirtys, mechanizmai.
„Kaip jauni nebaltaodžiai žmonės patiria rasizmą Varnoje?“

KAS / KOKIE:

Žemėlapiuoti veiksnius, kliūtis, aprašyti modelius.
„Kokie veiksniai formuoja X mokyklos mokinių perdirbimo įpročius?“

KOKIU MASTU:

Įtakos laipsnis.
„Kokiu mastu prieiga prie viešojo transporto veikia pamokų lankomumą X rajone?“

KOKIAIS BŪDAIS

Naudinga kompleksinėms / daugialypėms situacijoms.
„Kokiais būdais klimato dezinformacija veikia jaunimo aktyvizmą Romoje?“

KODĖL

Naudinga priežastiniams teiginiams.
„Kodėl mokiniai Sofijoje nerūšiuoja atliekų?“ (Geriausia naudoti su faktais).

Co-funded by the European Union

Metodologija

DARBAS GRUPĖSE - TYRIMO KLAUSIMO FORMULAVIMAS

Sesijos apžvalga

Šioje sesijoje skiriama valanda grupei (-ėms) suformuluoti savo tyrimo klausimus remiantis ankstesnės sesijos gairėmis. Užtikrinkite, kad sesijos metu stebėsite grupių progresą – kai kurioms grupėms gali prireikti daugiau pagalbos.

DARBAS GRUPĖSE - TYRIMO KLAUSIMO FORMULAVIMAS

Tikslas

Grupės susirinks pagal savo pasirinktą iššūkį ir siunčiančiąją NVO. Jos pradės formuluoti tyrimo klausimą, remdamosi jaunimo iššūkiu, kurį spręs.

Medžiagos

Dalyviai.

Co-funded by the European Union

Metodologija

1 etapas.	5 min

Padalinkite grupes erdvėje

(jei įmanoma, naudokite ir lauko erdves).

2 etapas.	45 min

Vienas ar du fasilitatoriai turėtų vaikščioti aplink ir patikrinti, ar grupėms reikia pagalbos, jei jos prireiktų.

3 etapas. Aptarimas	5 min

Co-funded by the European Union

Metodologija

KAIP RINKTI DUOMENIS

Sesijos apžvalga

Šioje sesijoje dalyviai susipažins su duomenų rinkimo metodais. Šiame seminare minimi tyrimo metodai yra suskirstyti į 5 kategorijas:

- **Literatūros apžvalga.**
- **Kiekybinis tyrimas** (apklausos).
- **Kokybinis tyrimas** (fokus grupės / interviu).
- **Stebėjimas** (įskaitant vaizdų ir meno analizę).
- **Etika** (kaip etiškai rinkti duomenis - visų tyrimo metodų pagrindas).

Norint sukurti Tyrimų metodologijos karuselę, kiekviena tyrimo metodologija yra paruošiama skirtingose mokymų vietos zonose. Grupė (-ės) kas 15 minučių eina nuo vieno metodo prie kito – kiekvienoje stotelėje jie gauna trumpą įvadą apie metodologiją bei jos privalumus ir trūkumus. Priklausomai nuo metodologijos pristatymo trukmės, dalyviai taip pat gauna patarimų, kaip kiekvieną metodologiją galima pritaikyti kiekvienos grupės tyrimo klausimui.

KAIP RINKTI DUOMENIS

Tikslas

Suteikti apžvalgą apie skirtingas tyrimo metodologijas, kurias dalyviai gali naudoti kuriant savo tyrimą.

Medžiagos

Nuskaitykite QR kodą pristatymams apie Tyrimo metodų karuselę.

Metodologija

1 etapas.	30 min

Veikla prasidės 30 minučių trukmės tyrimo klausimų, suformuluotų per ankstesnę veiklą, pristatymu.

Tada trumpas įvadas į Tyrimo metodologijų veiklą:

1. Jūs nustatėte jus dominantį (jaunimo) iššūkį.
2. Jūs jį susiaurinote ir suformulavote tyrimo klausimą interesų problemai ištirti.
3. Kaip atsakyti į tyrimo klausimą? → Jums reikia metodologijos.

2 etapas	10 min

Paruoškite skirtingus stalus (po vieną kiekvienai metodologijai) ir kėdes, kad grupės galėtų rotuoti nuo vieno prie kito.

3 etapas. Metodologijos karuselė	1 val 40 min

ETIKA

Nuskaitykite QR kodą pristatymams apie ETIKĄ.

Žodis etika kilęs iš graikiško žodžio ethos, reiškiančio „paprotį ar konvenciją“, ir gali reikšti bendruomenės dvasią.

Co-funded by the European Union

3 etapas. Metodologijos karuselė

ETIKA

AR ETIKA YRA UNIVERSALI, AR RELIATYVI?

Tyrimai anksčiau buvo naudojami išnaudojimui, išgavimui ir klaidingam atvaizdavimui. Etika gali padėti užtikrinti tyrime dalyvaujančių žmonių, gyvūnų ir visuomenės apsaugą.

Žinios nėra neutralios

- Kas sprendžia dėl klausimų?
- Kieno balsas nėra atstovaujamas?
- Kam šis tyrimas naudingas?
- Kas yra išnaudojamas

ETIŠKO TYRIMO PRADEDANČIOJO RINKINYS

- **POZICIONALUMAS IR REFLEKSIJA:** Ar suvokiate, kas esate, savo galią, privilegijas ir kontekstą?
- **SANTYKIAI IR PASITIKĖJIMAS:** Kurkite santykius, ne tik paimkite informaciją ir dinkite. Kurkite ryšį, o ne tiesiog išgaukite informaciją.
- **EPISTEMINIS TEISINGUMAS:** Visos žinios yra svarbios ir turi būti vertinamos.
- **Bendrakūra (Co-Creation):** Įtraukite žmones į tyrimo kūrimą, rezultatų supratimą ir dalijimąsi nauda.

PAGRINDINIAI ETIKOS PRINCIPAI TYRIMUOSE

- **Sutikimas:** Laisvas, atšaukiamas, informuotas, entuziastingas ir specifinis (angl. sutrumpinimas FRIES).
- **Žalos prevencija:** Privaloma užkirsti kelią emocinei, socialinei, politinei žalai. Teisingumas: Nauda turi grįžti dalyviams. Jokio išnaudojimo.
- **Atskaitomybė:** Skaidrumas (šaltiniai, metodai, rezultatai) ir šališkumų pripažinimas.
- **Pagarba:** Kultūros, tapatybės ir išgyventos patirtys yra svarbios.

Co-funded by the European Union

3 etapas. Metodologijos karuselė

ETIKA

ETIŠKAS TYRIMAS

LITERATŪROS APŽVALGA

Kieno žinias aš naudoju?
Ko trūksta?

DALYVAUJAMASIS TYRIMAS

Ar aš suvokiu savo paties prizmes (požiūrio taškus)?
Koks yra mano buvimo (dalyvavimo) poveikis?

BALSŲ INTERVIU (KOKYBINIS)

Ar žmonės žino, kad naudosiu jų žodžius?
Ar žmonės jaučiasi saugūs kalbėti?

KIEKYBINIS TYRIMAS

Ką slepia šie skaičiai?
Ar kategorijos yra primestos, ar prasmingos?

Žinios, su kuriomis susiduriate, turi galią ir šaltinį. Visada įsitikinkite, kad:

- **Faktų tikrinimas**: Ar ši informacija yra tikra ir teisinga? Ar yra kitų požiūrių į šią istoriją?
  - **Sutikimas**- informuokite dalyvius
  - **Cituokite**
  - **NAUDA > ŽALA**, teikite pirmenybę žalą nedarančiam atvaizdavimui.
  - Pripažinkite save ir kitus: **Autorių teisės ir citavimas**, galite naudoti kitų darbą, tiesiog nurodykite tai (cituokite).
- **Atsargiai – burbulas**: jūsų turima informacija gali būti pritaikyta tam, kas esate, kas jums patinka, kuo tikite. Tai sustiprina tai, ką jau žinote. Ieškokite iššūkių (kitokių nuomonių).

Co-funded by the European Union

APKLAUSOS (skaičiai)

Nuskaitykite QR kodą pristatymams apie apklausas ir skaičius.

Skaičių kaip tyrimo metodologijos tyrinėjimas

Iš esmės,

1. Jūs renkatės duomenis skaitmenine forma
   - Apklausa
     - Pavyzdys: kiek kartų per savaitę naudojatės automobiliu vykdami į darbą?
   - Stebėjimai
     - Pavyzdys: Pasodintų medžių skaičius jūsų mieste šiais metais
   - Antriniai duomenys (esamas duomenų rinkinys)
     - Pavyzdys: Vidutinė temperatūra rugpjūčio mėnesį per pastaruosius 20 metų Belgijoje. ISTAT, Eurostat

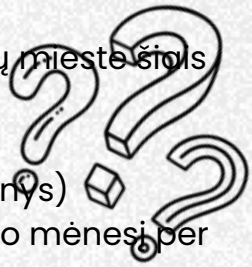

Co-funded by the European Union

APKLAUSOS (skaičiai)

2. Jūs atliekate surinktų duomenų „matematinę“ analizę
   a. Skaičiuokite, kiek kartų kažkas įvyko.
   b. Ieškokite modelių (dėsningumų) ir ryšių tarp dalykų, kuriuos pastebite.

- **Aprašomasis tikslas** → metodas, naudojamas duomenims ir jų savybėms aprašyti
  - Procentai
- Pavyzdys: Apskaičiuokite iš atsinaujinančių šaltinių gaunamos energijos procentą jūsų šalyje.
  - Vidurkis, Mada ir Mediana
- Pavyzdys: Apskaičiuokite vidutinį kasdienį mėsos suvartojimą vienam namų ūkiui jūsų mieste.
  - Vizualizacija (Lentelės, Grafikai, Diagramos)
- Pavyzdys: Stulpelinė diagrama, lyginanti Italijos CO2 emisijas su Ispanija; Lentelė, rodanti temperatūras rugpjūčio mėnesį Belgijoje

- **Išvadų darymo (inferencinis) tikslas** → modelis, naudojamas daryti išvadas (prognozes) apie tai, ko mes nežinome
  - Esant X, kokia yra tikimybė, kad įvyks Y
  - Sunku!
  - SPSS, Python...
  - Pavyzdys: Remiantis praeities temperatūromis rugpjūčio mėnesį Belgijoje, numatykite šio rugpjūčio temperatūrą.

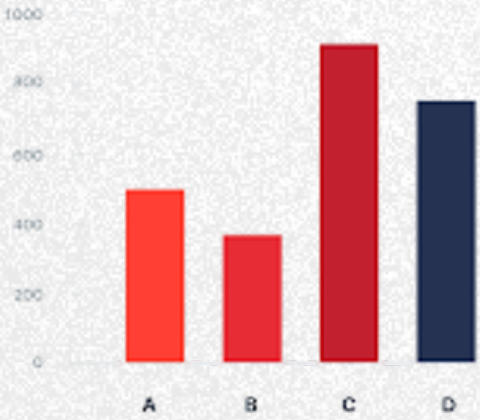

3 etapas. Metodologijos karuselė

APKLAUSOS (skaičiai)

Skaičių kaip tyrimo metodologijos naudojimo **privalumai**

- Aišku suprasti.
- Supaprastina palyginimus.
- Vyriausybės ir organizacijos gana palankiai reaguoja į skaičius.
- Atkartojama.
- Objektyvu?

Trūkumai

- Skaičiai gali būti klaidingai interpretuojami, iškraipomi ar atrenkami siekiant tarnauti tam tikriems tikslams.
- Realybės per didelis supaprastinimas.
- Dažnai neatsižvelgiama į priežastis ir alternatyvius paaiškinimus.
- Geriems rezultatams gauti reikia didelės imties.

LITERATŪROS APŽVALGA

Nuskaitykite QR kodą pristatymams apie Literatūros apžvalgą.

Kaip mes žinome, kas jau yra žinoma? Ir kaip mums nekartoti tų pačių idėjų?
Literatūros apžvalga yra procesas, apimantis:

- Atitinkamų tyrimų paiešką
- Svarbių dalykų atranką
- Skaitymą ir analizę
- Idėjų sujungimą (sintetinimą)

Tai gali būti straipsniai, knygos, ataskaitos ir (kartais) politikos dokumentai, žiniasklaida ir t.t..

Co-funded by the European Union

3 etapas. Metodologijos karuselė

LITERATŪROS APŽVALGA

Mes ją naudojame norėdami suprasti temą, pamatyti, ką kiti jau rado, nustatyti spragas ir kurti savo idėjas

Literatūros apžvalga gali būti

- **Sisteminė** (labai griežta): žingsnis po žingsnio procesas, kuriame naudojamos griežtos taisyklės ieškant, vertinant ir sintetinant visus susijusius duomenis, siekiant nešališkai atsakyti į konkretų klausimą.
- **Pusiau sisteminė** (lanksti): požiūris, kuris apžvelgia plačią temą skirtingose srityse, kad būtų galima sekti temas, matyti, kaip idėjos evoliucionavo, ir nustatyti tyrimų spragas.
- **Integracinė (sujungia idėjas):** kūrybiška sintezė, sujungianti visiškai skirtingų tipų informaciją (pvz., duomenis, teorijas ir atvejų analizes), kad būtų sukurta visiškai nauja sistema ar perspektyva.

Šaltinius galite rasti:

- Google Scholar (Google Mokslinčiuje)
- Akademinėse duomenų bazėse
- Nuorodose iš kitų straipsnių

Čia RAKTAŽODŽIAI yra RAKTAS.
Nereikia skaityti visko, iš pradžių galite sutelkti dėmesį į:

- Santrauką
- Pagrindinius argumentus
- Išvadas

Įsitikinkite, kad jūs ne tik robotiškai atpasakojate, ką sako kiekvienas autorius/straipsnis, bet kad jūs sintetinat ir renkate idėjas!

NEPAMIRŠKITE CITUOTI!
Atminkite, kad visada reikia nurodyti autorius. Yra skirtingi citavimo tipai:

- APA
- Chicago
- MLA

Co-funded by the European Union

Metodologija

3 etapas. Metodologijos karuselė

BALSAI (FOKUS GRUPĖS / INTERVIU)

Nuskaitykite QR kodą pristatymams apie interviu ir fokus grupes

Trumpas pratimas: *Surikiuokite šiuos žingsnius pagal tai, kokie jie, jūsų nuomone, yra svarbūs:*

1. Tyrimo klausimo apibrėžimas
2. Informuoto sutikimo gavimas
3. Ryšio (rapport) su apklausos dalyviu užmezgimas
4. Tyrimo klausimas gali keistis
5. Hipotezės atsiranda tyrimo proceso metu
6. Teoriniai pavyzdžiai (angl. theoretical sampling) vystosi tyrimo proceso metu
7. Tyrėjas turi pasinerti (į temą)
8. Sustabdyti ankstesnes žinias / Toleruoti neapibrėžtumą
9. Išsiaiškinti savo tyrimo tikslą!
10. Suplanuoti pakankamai laiko!

Interviu imti nėra taip paprasta, kaip skamba, bet nėra ir sunku, jei taikote aktyvaus klausymosi metodą. Apskritai, tai nėra vien tik klausimų uždavimas.

Co-funded by the European Union

3 etapas. Metodologijos karuselė

BALSAI (FOKUS GRUPĖS / INTERVIU)

Bendri patarimai

- Ištirkite savo interviuojamąjį ir temą: numatykite galimus atsakymus.
- Aktyvus klausymasis: atkreipkite dėmesį į interviuojamąjį.
- Interviu nėra dialogas.
- Nebandykite transkribuoti realiu laiku ir neapsėskite savęs užrašų darymu, ypač jei darote garso įrašą. Svarbu: paklauskite savo pašnekovų, ar jie sutinka būti įrašinėjami.
- Kodėl tuomet turėtumėte daryti užrašus?
  - kad prisimintumėte pagrindines idėjas
  - kad perfrazuotumėte klausimus

Interviu tipai

Kuriant klausimyną, būtina priimti tam tikrus išankstinius sprendimus. Priklausomai nuo jūsų temos ir to, kaip norite ją nagrinėti, galite rinktis skirtingus požiūrius:

	Kas tai?	**Kam skirta?**	**Kodėl?**
STRUKTŪRUOTAS	Vienas ir tas pats klausimynas su standartizuotais klausimais visiems pašnekovams.	Rinkti aprašomuosius ir puikiai palyginamus duomenis, dažniausiai kiekybinius.	Norite išmatuoti tas pačias dimensijas tarp visų savo pašnekovų.
PUSIAU STRUKTŪRUOTAS	Klausimynai yra panašiai sukurti, bet pritaikomi kiekvienam respondentui, siekiant gauti daugiau naujų įžvalgų.	Rinkti aprašomuosius ir palyginamus duomenis, bet taip pat ir asmeninius pasakojimus.	Rinkti aprašomuosius ir palyginamus duomenis, bet taip pat ir asmeninius pasakojimus.
NARATYVINIS	Daugiau atvirų klausimų, siekiant gauti asmeninės patirties ir tapatybės apraiškas.	Pašnekovai atsiveria ir perima vadovavimą savo pačių istorijai.	Jums reikia surinkti prasmingas ir asmenines istorijas savo tyrimui.
FOKUS GRUPĖS	Klausimynas skirtas apklausti visą grupę vienu metu.	Suprasti grupės dinamiką, bendras normas ar kolektyvinį požiūrį į jūsų temą.	Norite pamatyti, kaip nuomonės formuojasi, keičiasi ir sąveikauja pokalbio metu, o ne tik atskirų asmenų privačias nuomones.

Co-funded by the European Union

3 etapas. Metodologijos karuselė

BALSAI (FOKUS GRUPĖS / INTERVIU)

Kaip atlikti interviu

Interviuotojas privalo padaryti įžangą: priminti tyrimo temą bei interviuojamųjų atsakymų svarbą ir paprašyti leidimo daryti įrašą. Taip pat galite paprašyti jų pasirašyti sutikimo formą.

Interviuotojas kaitalioja šiuos vaidmenis:

- Susidomėjęs, bet palyginti tylus klausytojas
- Įsitraukęs, aktyvus pokalbio partneris
- „Įkyrus“ sekančių (papildomų) ir grįžtamųjų klausimų uždavėjas

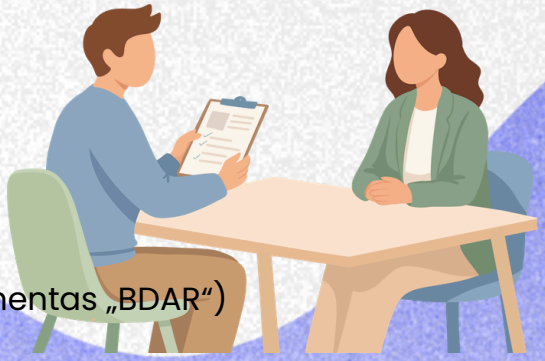

Asmens duomenų apibrėžimas

(Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas „BDAR“)

- Art 4.1 „asmens duomenys“ reiškia bet kokią **informaciją apie fizinį asmenį, kurio tapatybė nustatyta arba kurio tapatybę galima nustatyti** („duomenų subjektas“); fizinis asmuo, kurio tapatybę galima nustatyti, yra asmuo, kurio tapatybę galima nustatyti tiesiogiai arba netiesiogiai, visų pirma pagal identifikatorių, pavyzdžiui, vardą ir pavardę, **asmens identifikavimo numerį, buvimo vietos duomenis ir interneto identifikatorių, arba pagal vieną ar kelis** to fizinio asmens fizinės, fiziologinės, genetinės, psichinės, ekonominės, kultūrinės ar socialinės tapatybės požymius.
- Be bendrųjų asmens duomenų, ypač svarbūs yra specialiųjų kategorijų asmens duomenys, nes jiems taikomas aukštesnis apsaugos lygis. Tai apima genetinius, biometrinius ir sveikatos duomenis, taip pat asmens duomenis, atskleidžiančius rasinę ar etninę kilmę, politines pažiūras, religinius ar filosofinius įsitikinimus arba duomenų subjekto priklausomybę profesinėms sąjungoms.

Co-funded by the European Union

3 etapas. Metodologijos karuselė

BALSAI (FOKUS GRUPĖS / INTERVIU)

- **BDAR Taikymo Sritis:**
- BDAR taikomas visiems ES piliečiams (net ir už ES ribų) ir ne ES piliečių duomenų tvarkymui ES viduje. Pagrindiniai Terminai:
- Specialiųjų kategorijų asmens duomenys: Slapti duomenys, reikalaujantys griežtesnių apsaugos priemonių (BDAR 9 straipsnis).
- Duomenų tvarkymas: Apima duomenų rinkimą, saugojimą, analizę ar dalijimąsi jais.
- Legal Measures of GDPR
  - **Informuotas sutikimas** (BDAR 4 straipsnis).
  - **Duomenų kiekio mažinimas** (5 straipsnis) (renkami tik griežtai būtini duomenys; nuoroda į trečiąsias šalis).
  - **Duomenų tikslo apribojimas** (pvz., baigiamasis darbas, projekto seminaras, mokymas ir t.t.; turi būti nurodytas laikotarpis).
  - **Asmens duomenų šifravimas** (apriboti prieigą prie duomenų).
  - Atskaitomybės dokumentavimas (BDAR 30 str.).
  - Atsakomybių katalogas.
  - **Asmens duomenų pseudonimizavimas / anonimizavimas** (BDAR 89 straipsnis).

Aktyvus klausymasis
Tai gebėjimas išeiti **iš savo paties perspektyvos** ir susikoncentruoti į tai, ką nori pasakyti interviuojamasis.
Būkite pasirengę pakeisti savo klausimyną, jei reikia, kad **pritaikytumėte** jį besivystančiam pasakojimui.

Nedvejodami **perfrazuokite** savo klausimus ar prašykite paaiškinimo.
.
BET: jei respondentai tyli, **duokite jiems laiko** pagalvoti prieš atsakant, užuot iš karto perfrazavę klausimą. Kartais tyla pati savaime yra atsakymas.

ATSARGIAI SU NUKREIPIAMAISIAIS (SUGERUOJANČIAIS) KLAUSIMAIS
Aktyvus reagavimas ir giluminiai (tyrinėjimo) klausimai - **BŪKITE SĄMONINGI DĖL GALIOS DINAMIKOS!**

Co-funded by the European Union

3 etapas. Metodologijos karuselė

VAIZDAI IR STEBĖJIMAI

Nuskaitykite QR kodą pristatymams apie Stebėjimus.

Stebėjimas yra duomenų rinkimo metodas, naudojamas norint suprasti ir interpretuoti žmogaus elgesį bei sąveiką su kitais ir su savo aplinka.

- **Dalyvaujamasis stebėjimas** → tyrėjas prisijungia prie grupės
- **Nedalyvaujamasis stebėjimas** → tyrėjas lieka atskirai

Kaip mes naudojame Stebėjimus?

- Svarbu **nustatyti savo tyrimo klausimą ir apibrėžti**, ką jūs stebite.
- Pasirinkite **stebėjimo tipą**, kuris tarnauja jūsų tyrimo tikslui.
- Nuspręskite, **kaip** fiksuosite savo duomenis (t. y. užrašai, vaizdo įrašymas, kontrolinis sąrašas).
- Nustatykite realistišką **laiko rėmą**.
- **Analizuokite** tik tuos **duomenis**, kurie susiję su jūsų klausimu.

Co-funded by the European Union

3 etapas. Metodologijos karuselė

VAIZDAI IR STEBĖJIMAI

Privalumai

- Turtingi ir išsamūs duomenys.
- Mes stebime tikrą elgesį → Galime sutikrinti su interviu.
- Naudinga socialiniuose-aplinkosaugos tyrimuose, nes padeda analizuoti, kaip žmonės sąveikauja su aplinka ir daro jai poveikį.

Trūkumai

- Atima daug laiko.
- Dėl didelio duomenų kiekio sunku išlaikyti dėmesį į savo tyrimo klausimus.
- Gauti informuotą sutikimą kartais gali būti sudėtinga.

4 etapas. Aptarimas

10 min

Pasidalinkite ir aptarkite Fasilitatorius gali naudoti šiuos klausimus:

- ką išmokote?
- kas įsiminė?
- Ar buvo kažkas, kas jus nustebino?

Co-funded by the European Union

Advokacija (Atstovavimas)

Kaip galiu save atstovauti?

Sesijos apžvalga

Įvadas į advokacijos veiksmus yra esminis YPAR procesui, nes ši metodologija siekia sukurti apčiuopiamus pokyčius pasitelkiant atlikto tyrimo išvadas. YPARC projektas numato atskirus mokymus apie advokaciją po to, kai dalyvaujantis jaunimas įgyvendins tyrimą. Tačiau įvadas į advokaciją nustato toną žingsniams, kurių bus imamasi po tyrimo, perkeliant pokalbį nuo artimiausių žingsnių ir įtraukiant juos į platesnį kontekstą.

Ši sesija padalinta į dvi dalis:

- įvadas į advokacijos veiksmus,
- ir dalyvių kasdienių veiksmų kontekstualizavimas.

Pagrindinis šios sesijos tikslas yra parodyti, kad atstovavimas už save ir kitus gali būti prieinamas bet kam.

Pirmoji dalis siekia supažindinti dalyvius su skirtingomis advokacijos formomis per spėliojimo žaidimą. Toliau esančiame pristatyme rodomi kasdieniai objektai ir jie susiejami su advokacijos veiksmais, vykusiais praeityje.

Antroji sesijos dalis apima fizinį judėjimą. Dalyviai išgirs kasdienių advokacijos veiksmų pavyzdžius ir atitinkamai pozicionuos save pagal fasilitatoriaus užduotą klausimą. Šia veikla siekiama kontekstualizuoti kasdienius veiksmus, kuriuos galima laikyti advokacija, ir siekti, kad mūsų dalyviai juos suprastų.

YPARC
Youth Participatory Action Research for Change

Co-funded by the European Union

Advokacija

Kaip galiu atstovauti už save?

1 val.

Nuskaitykite QR kodą skaidrių pristatymui

Tikslas

- Apibrėžti advokaciją įvairiomis jos formomis.
- Nustatyti bent 5 skirtingus advokacijos metodus, kuriuos jaunimas naudoja socialinėms ir aplinkosaugos problemoms spręsti.
- Suprasti ES politikos ciklą ir nustatyti bent 3 įsitraukimo taškus jaunimo įtakai.
- Susieti savo pačių tyrimą su galimais advokacijos veiksmais ir tikslais.

1 etapas.

25 min

Pradėkite pasiruošdami skaidrių pristatymą / vaizdo įrašą su galingais vaizdais ir svarbiais istoriniais momentais bei juos įgarsinkite (papasakokite).

Paklauskite dalyvių, kas jiems įsiminė, ar jie nori pakomentuoti ką nors iš to, ką matė.

„Advokacija nėra vienas dalykas, tai daugybė dalykų!“

Panagrinėkime, kas yra advokacija.

VEIKLA LAUKE SU VIRVE

- padarykite liniją.
- Viename gale: „Tylūs, užkulisiuose“ ir kitame: „Garsūs, vieši, trikdantys.“

Co-funded by the European Union

1 etapas.

Perskaitykite kelis veiksmus. Dalyviai atsistos ten, kur, jų nuomone, jie priklauso šiame spektre. Nėra teisingo atsakymo, viskas priklauso nuo to, ką jie jaučia.

- Laiško rašymas savo merui.
- Mokyklos asamblėjos (susirinkimo) organizavimas apie tai, kas jums pasirodė neteisinga.
- Prisirakinimas prie medžio norint sustabdyti miškų kirtimą.
- Instagram infografiko kūrimas apie vieną iš jaunimo teisių pažeidimų, kuriuos aptarėme.
- Susitikimas su ES pareigūnu siekiant pristatyti tyrimą.
- Prisijungimas prie streiko su 10 000 žmonių.
- Meno kūrinio su politine žinute sukūrimas.

Tada paklauskite dalyvių, kodėl jie atsistojo ten, kur atsistojo (daugiausia 2-3 atsakymai).
Advokacija nėra vienas dalykas. Tai ištisa veiksmų ekosistema. Kai kurie yra garsūs, kai kurie - tylūs. Kai kurie nukreipti į individus, kiti - į sistemas. Visi jie yra pagrįsti tol, kol strategiškai veda jus ta kryptimi, link to teigiamo pokyčio, kurį norite pamatyti pasaulyje. Šiandien mes jums duosime keletą idėjų, kaip sukurti veiksmus remiantis atliktu tyrimu.

2 etapas

25 min

Sukurkite 6 grupes, kurios aptartų toliau nurodytus veiksmus, ir padiskutuotų, kas daro šį metodą galingą, kokie yra jo iššūkiai ir teigiami aspektai (taigi, mes sukuriame 6 stoteles su kortele, aprašančia veiksmą, ir aprašymu kitoje pusėje).

Co-funded by the European Union

Advokacija

2 etapas.

PETICIJA IR MOBILIZACIJA

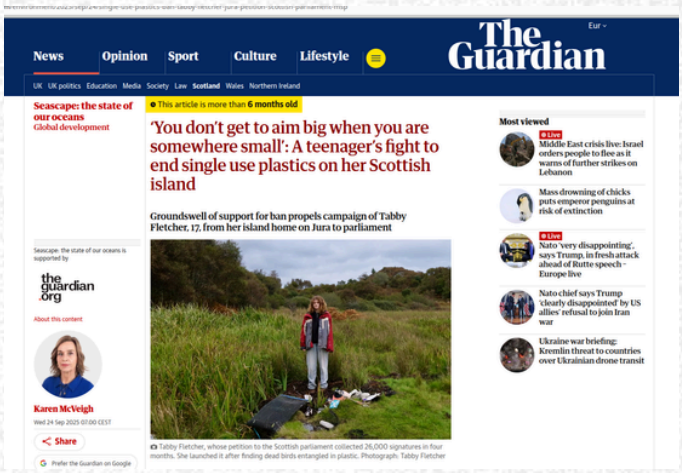
News Opinion Sport Culture Lifestyle The Guardian

Seascape: the state of our oceans
Global development

'You don't get to aim big when you are somewhere small': A teenager's fight to end single use plastics on her Scottish island

Groundswell of support for ban propels campaign of Tabby Fletcher, 17, from her island home on Jura to parliament

Most viewed

Karen McVeigh

17-metė Tabby iš Juros salos (200 gyventojų) pradėjo peticiją, raginančią Škotijos vyriausybę uždrausti visus vienkartinius plastikus po to, kai savo vietiniame paplūdimyje pamatė negyvus paukščius, įsipainiojusius į plastiką, ir ožką, kurios galva įstrigo žvejybos tinkle. Jos peticija surinko daugiau nei **26 000 parašų** ir sulaukė Škotijos parlamento narių palaikymo Aukštumose ir Salose.

TIESIOGINIS VEIKSMAS IR PROTESTAS

Jaunieji klimato aktyvistai Vokietijoje prisiklijuoja prie gatvių, blokuodami eismą ir reikalaudami vyriausybės veiksmų klimato srityje. 19-metė Hannah Wolf prisiklijavo ranką prie Drezdeno sankryžos – policija panaudojo alyvuogių aliejų, kad ją išlaisvintų. Grupė remiasi Vokietijos Konstitucijos 20a straipsniu (garantuojančiu gamtos apsaugą ateities kartoms).

Šis judėjimas, įkurtas dviejų Antverpeno vidurinės mokyklos moksleivių, vos per tris savaites išaugo nuo 3 000 iki 35 000 protestuotojų. Moksleiviai ėjo nuo Centrinės stoties iki ES rajono, kiekvieną ketvirtadienį praleisdami pamokas. Greta Thunberg pavadino juos „Didvyriais!“

Co-funded by the European Union

Advokacija

2 etapas.

KŪRYBINĖ IR MENINĖ ADVOKACIJA

Planète BoumBoum:
Sukūrė virusinę Britney Spears dainos „Toxic“ parodiją, kovodami prieš Prancūzijos įstatymą dėl PFAS (toksiškų „amžinųjų chemikalų“). Vaizdo įrašas buvo peržiūrėtas daugiau nei milijoną kartų ir yra plačiai pripažįstamas padėjęs priimti šį draudimą. Žr. istoriją čia.

Le Bruit qui Court:
Surengė performansą priešais didelį Paryžiaus prekybos centrą, kur aktyvistai šoko ir agresyviai mėtė 1 000 kg drabužių, norėdami atskleisti greitosios mados ir Juodojo penktadienio išpardavimų švaistūniškumą.

SKAITMENINĖ IR SOCIALINĖ ŽINIASKLAIDA

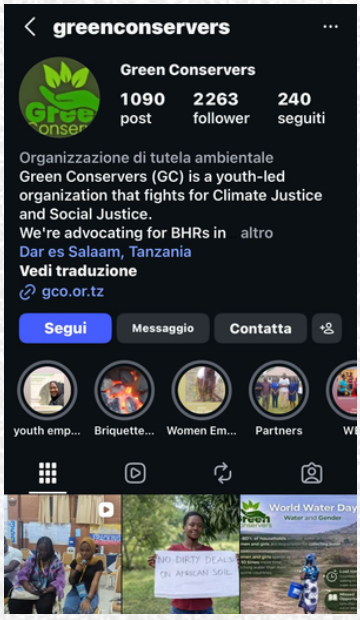

Jaunimo vadovaujama kampanija, kuri naudojo skaitmeninę advokaciją, socialinę žiniasklaidą ir protestus, kad sukurtų pasipriešinimo judėjimą, ypač prieš EACOP (Rytų Afrikos žaliosios naftos dujotiekį).

Co-funded by the European Union

2 etapas.

BENDRUOMENĖMIS GRĮSTI VEIKSMAI

Jaunieji „Jaunimo iliustratoriai“ kuria radijo laidas ir edukacinį stalo žaidimą, bei kuria gamtos apsaugos freskas, kad apsaugotų svarbią pelkynų teritoriją.

Studentų vadovaujamos taisyklos-kavinės (repair cafes)!

POLITINĖ IR INSTITUCINĖ ADVOKACIJA

100 jaunų žmonių nuo 18 iki 29 metų iš visos Europos buvo atsitiktinai atrinkti (pagal pašto kodą, užtikrinant įvairovę) susitikti trims savaitgaliams Briuselyje. Jie parengė 34 politikos pasiūlymus, kaip sustabdyti apdulkintojų nykimą – 32 buvo priimti. Savo galutinę nuomonę jie pristatė Europos Komisijai. Jų pasiūlymai apėmė pesticidų atsisakymą 50 % iki 2030 m., BŽŪP subsidijų perorientavimą ir nuolatinio fondo, finansuojamo iš pesticidų gamintojų mokesčio, sukūrimą.

Septyni studentai bendrabutyje sugalvojo Europos piliečių iniciatyvą, siekiant panaikinti aviacinių degalų (žibalo) mokesčių lengvatą. Jie surinko tik 75 000 parašų (kur kas mažiau nei reikalingas 1 milijonas), bet jų lobizmo kampanija buvo tokia veiksminga, kad Europos Komisija įtraukė jų pasiūlymą į „Fit For 55“ teisėkūros paketą – pagrindinį Europos žaliojo kurso ramstį. Jie susitiko su Komisijos pirmininke Ursula von der Leyen ir pristatė jį Europos Parlamentui.

Co-funded by the European Union

Advokacija

3 etapas. Aptarimas	10 min

Rytoj kursite savo realų veiksmų planą ir pasirinksite:

- Koks yra jūsų advokacijos tikslas? (Kokio pokyčio norite?)
- Kas yra jūsų tikslinė auditorija? (Kas turi galią suteikti jums tą pokytį?)
- Kokia galėtų būti jūsų taktika? (Peticija? Vaizdo įrašas? Susitikimas? Kampanija?)
- Koks jūsų laiko rėmas? (Kas nutiks po šių mainų?)

Savo planą pristatysite visai grupei. Gausite atgalinį ryšį. Ir išeisite su realia, paruošta įgyvendinti advokacijos (veiksmų) apžvalga (portfolio).

Co-funded by the European Union

KAS YRA MANO SĄJUNGININKAI?

2 val.

Tikslas

- Nustatyti, kas yra sąjungininkas ir kaip juo tapti.
- Nubraižyti sąjungininkų žemėlapį aplink jus ir jūsų bendruomenę.

Medžiagos

- popierius
- pieštukai
- lipnūs lapeliai
- žirklės
- klijai
- lipni juosta

1 etapas. ŽAIDIMAS - Kas yra sąjungininkas?

30 min

Paaiškinkite sąjungas per istoriją ir virvę.

- Sustatykite dalyvius ratu, tada priskirkite jiems istorijos vaidmenis **(išvardykite vaidmenis)**.
- Pradėkite skaityti istoriją ir, kai pasirodo šie vaidmenys, perduokite jiems virvę.
- Istorijoje vadinant vaidmenis, dalyviai perduos kitam virvės gabalą, sukurdami susipynusį tinklą rato viduryje (kad parodytumėte jiems sąjungų kūrimo palaikymą).
- Tęskite istoriją ardydami ką tik sukurtą sąjungų tinklą (po truputį kai kurie vaidmenys bus iškviesti ir turės paleisti savo virvės dalį, dėl to tinklas subyrės).

Co-funded by the European Union

2 etapas. ALJANSŲ ŽEMĖLAPIS

1 val.

Suskirstykite dalyvius į grupes pagal pasirinktą iššūkį ir pradėkite grupinį darbą: sukurkite fizinį Aljansų žemėlapį, naudodami tokias medžiagas kaip virvė, popierius ir žirklės, kad vizualiai pavaizduotumėte realistiškus aljansus (sąjungininkus), kurie galėtų palaikyti jų veiksmus.

Kad būtų lengviau sukurti žemėlapį, dalyviai iš pradžių sudarys sąrašą remdamiesi pateiktais refleksijos klausimais bei pasižymės šiuos dalykus:

- Ką skirtingi veikėjai galėtų pasiūlyti (atnešti prie stalo) kalbant apie jūsų iššūkį? (pavyzdžiui, mokyklos, apskrities tarybos nariai, NVO, bendruomenė ir pan.)
- Ar jūsų bendruomenėse jau yra ryšių, kuriais galėtumėte pasiremti arba kuriuos galėtumėte sustiprinti?
- Kaip jie gali sujungti daugybę skirtingų taškų, kad sudarytų aljansus, kurie gali padėti išspręsti jūsų iššūkį?
- Kokias strategijas jie gali naudoti norėdami užmegzti ryšius su kiekvienu veikėju?

Rezultatas: Kūrybiškas, vizualus galimų aljansų žemėlapis jų realiame mokyklos kontekste, parodantis, kas su kuo jungiasi, kaip ir kodėl, pagrįstas tiek asmenine patirtimi, tiek institucine realybe.

3 etapas. Grupių pristatymas

30 min

Mini pristatymai: kiekviena grupė per 5 minutes pristato savo Aljansų žemėlapį, paaiškindama jo intenciją bei dizainą, ir atsakydama į galimus klausimus

- Kokie bus jūsų kiti žingsniai, kurių imsitės formuojant šiuos aljansus?
- Su kuo pradėsite kontaktuoti, kad suformuotumėte šiuos aljansus?

Co-funded by the European Union

Vertinimas ir kiti žingsniai

Grupinis darbas: Pokyčių teorija

Sesijos apžvalga

Šioje sesijoje skiriamas laikas grupei (-ėms) suplanuoti savo tyrimo gaires (etapus) ir sudėlioti jas laiko juostoje. Ši sesija siekia ugdyti dalyvių planavimo ir projektų valdymo įgūdžius.

Kad galėtų sukurti savo tyrimo dizainą, dalyviai supažindinami su Pokyčių teorija, kuri padeda nustatyti jų YPAR viziją. Ši vizija tampa galutiniu tikslu, kuris lemia tolesnius tyrimo žingsnius. Pokyčių teorijos paaiškinimą ir žingsnius galite rasti pridedamose skaidrėse. Šioje sesijoje naudojama laiko juosta seka YPARC projekto eigą – prašome pritaikyti ją savo kontekstui!

Grupinis darbas: Tyrimo dizaino kūrimas naudojant pokyčių teoriją

1 val. 15 min.

Tikslas

- Suprasti pokyčių teoriją ir kaip nustatyti Tikslus matant platų vaizdą.
- Tyrimo žingsnių projektavimas.

Medžiagos

YPAR etapų dalomoji medžiaga (to galima ir išvengti, parodant tą, kurią padarėme pirmąją dieną).

1 etapas.

15 min

Trumpas pristatymas apie pokyčių teoriją su pavyzdžiais.

Co-funded by the European Union

Vertinimas ir kiti žingsniai

1 etapas.

„Kodėl“ dalis yra tai, kas paverčia tai teorija ir padeda pasirinkti prasmingiausius veiksmus.

Logika atrodo taip:

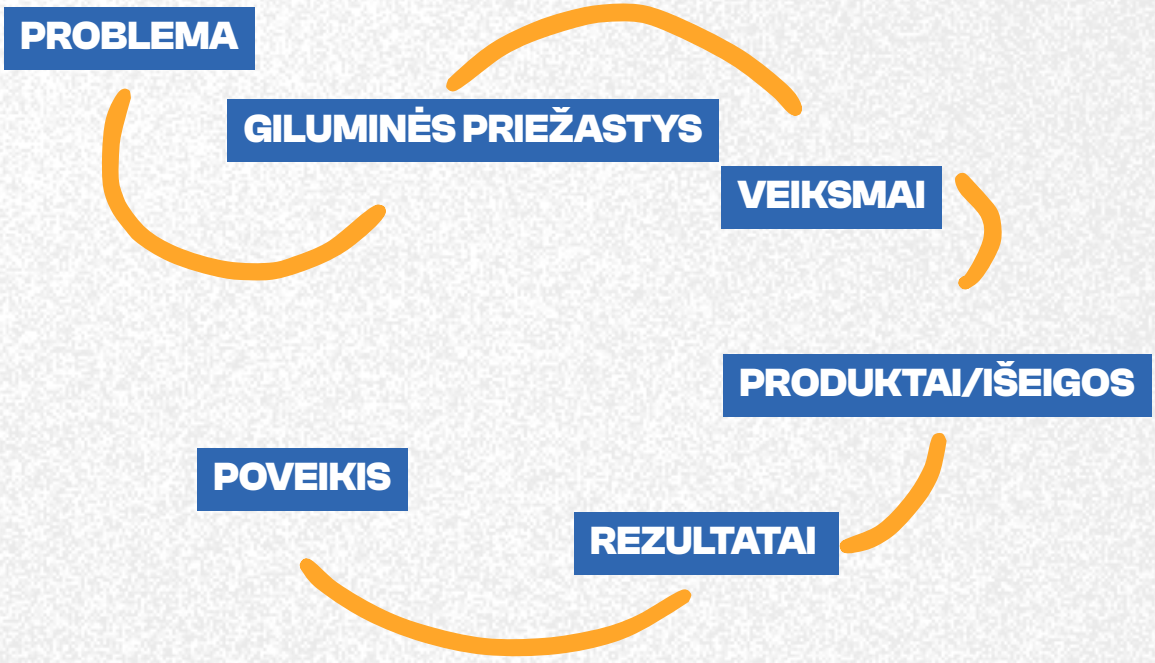

Vertinimas YPAR procese dažnai naudingiau dirbti atgaline tvarka, pradedant nuo pokyčio, kurį norite matyti:

- Kokio pokyčio mes galiausiai norime? (vizija/poveikis)
- Ko mums reikėtų, kad tai įvyktų? (rezultatai)
- Ką mums reikėtų padaryti, kad pasiektume šiuos rezultatus? (veiksmai)
- Ką mums pirmiausia reikia suprasti? (iš čia atsiranda jūsų tyrimo klausimai)

Co-funded by the European Union

Vertinimas ir kiti žingsniai

1 etapas.

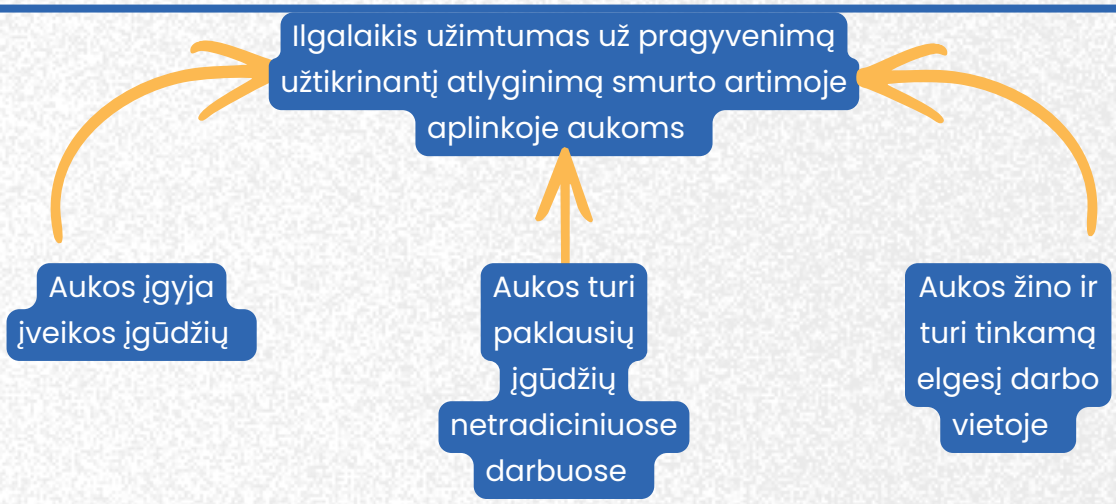

Individuali refleksija (5min):
Kokį pokytį norite pamatyti atlikę savo tyrimą?
Kokių žingsnių jums reikia, kad tai pasiektumėte?

2 etapas. 30 min

Nacionalinėse grupėse dalyviai nustato galutinį pokytį, kurį jie nori atnešti savo tyrimu. Jie dirba atgaline tvarka, kad suprastų, ko jiems reikia norint atnešti šį pokytį, kol pasiekia pirmuosius žingsnius, kurių jie gali imtis, pagal pavyzdį iš 1 etapo.

3 etapas. 30 min

Fasilitatoriai atneša kiekvienai grupei YPAR etapų šabloną. Dalyviai susies savo tyrimo žingsnius su YPAR etapais.

Co-funded by the European Union

Vertinimas ir kiti žingsniai

Gairės (Milestones)

Sesijos apžvalga

Gairės

20 min

Tikslas

- Pagrįsti tyrimo planą realybe.
- Skatinti projektų valdymo įgūdžius.

Medžiagos

YPARC tyrimo etapo laiko juosta

1 etapas.

20 min

Kiekviena nacionalinė grupė gauna YPARC tyrimo etapo laiko juostą (nuo dabar iki 2027 m. sausio - tai konkrečiai šio projekto atveju, bet galite ją pritaikyti savo konkrečiai laiko juostai). Jų užduotis - sudėlioti savo tyrimų planus laiko juostoje, nustatant konkrečius etapus (gaires) ir susitariant, kaip jie nuolat vertins procesą (tai galėtų būti susitikimas kiekvieno etapo metu, rašytinė informacija, atnaujinimai vienas kitam per pokalbių programėles ir pan.).

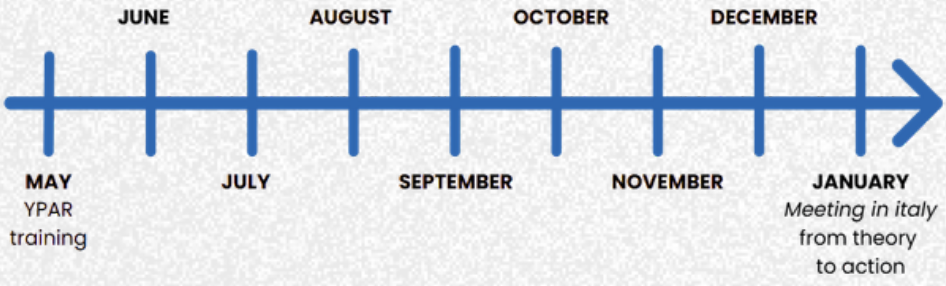

Co-funded by the European Union

Vertinimas ir kiti žingsniai

Kaip man įvertinti savo tyrimo sėkmę?

Sesijos apžvalga

Kai dalyviai turi žinių, kaip suformuluoti tyrimo dizainą, rinkti ir analizuoti duomenis, jie supažindinami su YPAR vertinimo procesu. Vertinimas YPAR procese tradiciškai nėra sutelktas į tyrimo rezultatą, bet greičiau į patį procesą.

Vertinimas vyksta per 3 prizmes:

- 1 prizmė: Procesas („Ar mes padarėme tai, ką planavome, ir ar tai buvo sąžininga bei saugu?“)
- 2 prizmė: Mokymasis („Ar mes paaugome kaip tyrėjai ir kaip žmonės?“)
- 3 prizmė: Poveikis („Ar kažkas pasikeitė mūsų bendruomenėje?“)

How do I evaluate the success of my research?

1 hour

Tikslas

- Suprasti, KODĖL vertinimas yra svarbus YPAR tyrimo projekte jiems patiems, jų grupei ir jų bendruomenei.
- Atskirti tyrimo proceso, mokymosi ir poveikio vertinimą.
- Pradėti galvoti apie tai, kaip galėtų atrodyti sėkmė jų pačių tyrimo kelionėje.

Medžiagos

- popieriaus lapai
- dideli lipnūs lapeliai
- žymekliai ir rašikliai
- 3 paveikslėliai atidarymo veiklai (atspausdinti arba rodomi ekrane)

YPARC
Youth Participatory Action Research for Change

Co-funded by the European Union

Vertinimas ir kiti žingsniai

1 etapas.

10 min

Fasilitatorius ekrane parodo (arba padalina atspausdintus) 3 paveikslėlius:

- Mokyklos pažymių knygelę (ataskaitą)

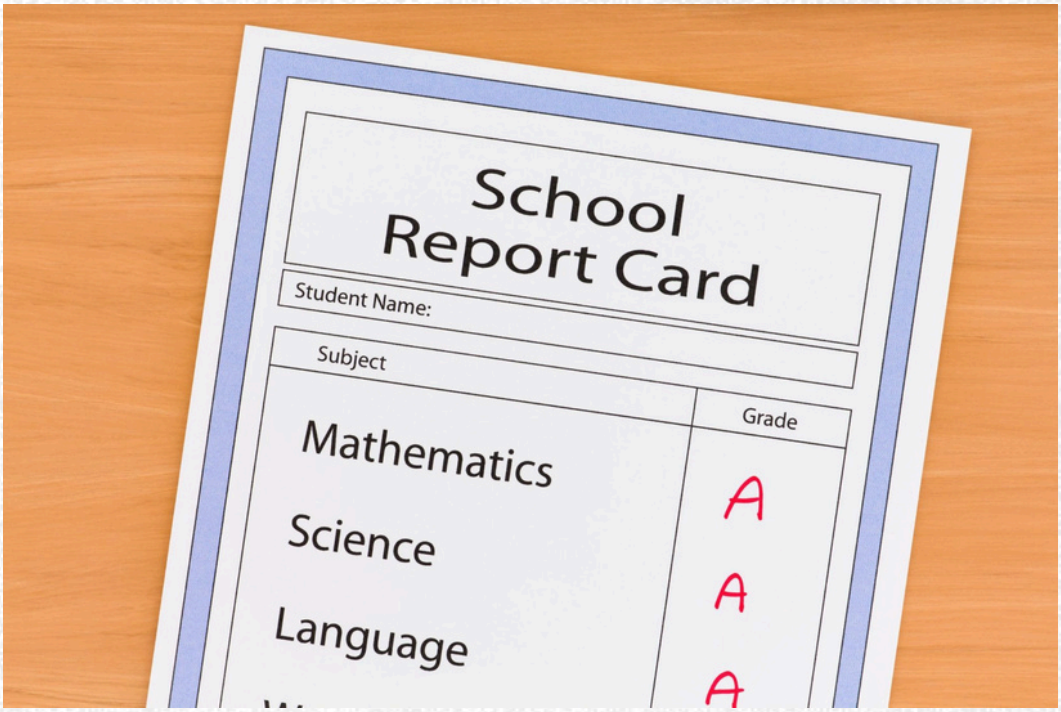

- Mokslininką, matuojantį augalo augimą

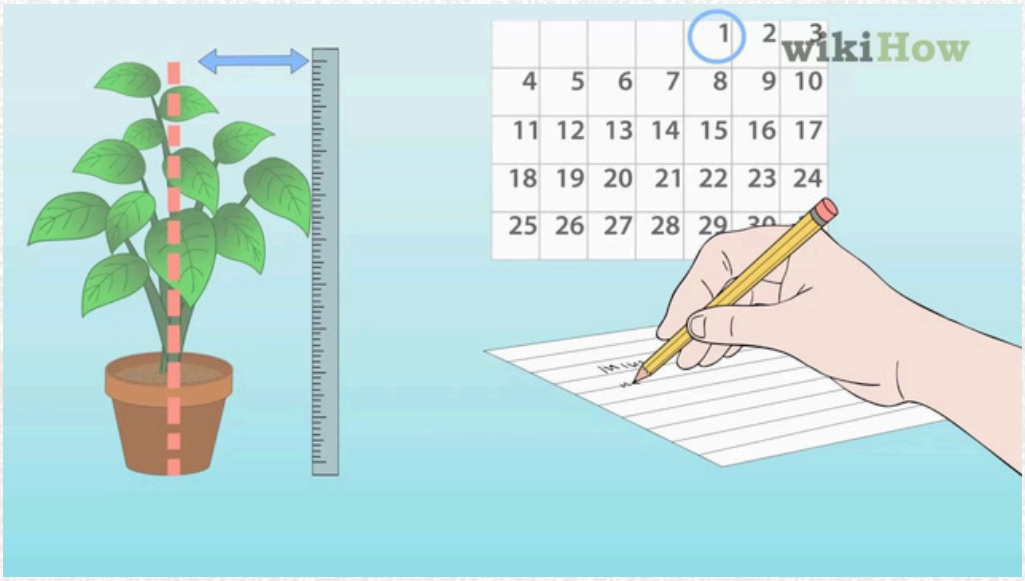

Co-funded by
the European Union

Vertinimas ir kiti žingsniai

1 etapas.

- Draugų grupę, besišnekančią po renginio

Paklauskite grupės: „Kuris iš šių dalykų yra vertinimas?“ Greitai prabalsuokite, tada atskleiskite: visi trys yra vertinimas! Naudokite tai norėdami atverti diskusiją apie tai, ką iš tikrųjų reiškia vertinimas.

- Pateikite jiems apibrėžimą: „Vertinimas reiškia sąžiningai savęs klausti, kas nutiko? Kas suveikė? Ką tai reiškė? Kad galėtumėte suprasti savo darbą ir pasidalinti juo su kitais.“

- Klausimas visai grupei: „Ar kada nors realiame gyvenime vertinote ką nors to nevadindami vertinimu? Kelionę, kurią planavote, vakarėlį, mokyklos projektą?“ **Pakvieskite pasidalinti 2-3 pavyzdžiais**. Leiskite jiems pasijusti susipažinusiems su šia sąvoka

Co-funded by the European Union

Vertinimas ir kiti žingsniai

2 etapas. Kodėl vertinimas yra svarbus YPAR?

15 min

Fasilitatorius pristato „**3 YPAR vertinimo prizmes**“:

- **1 prizmė: Procesas** („Ar mes padarėme tai, ką planavome, ir ar tai buvo sąžininga bei saugu?“),
- **2 prizmė: Mokymasis** („Ar mes paaugome kaip tyrėjai ir kaip žmonės?“),
- **3 prizmė: Poveikis** („Ar kažkas pasikeitė mūsų bendruomenėje?“).

Pereikite per kiekvieną prizmę naudodami konkretų pavyzdį.

LABAI SVARBU: Daugelis tradicinių tyrimų vertina tik rezultatus – „ar tai suveikė?“, tačiau YPAR taip pat klausia: „ar procesas buvo geras? Ar MES pasikeitėme?“. Būtent tai daro šį procesą dalyvaujamuoju ir orientuotu į veiksmą.

Suskirstykite juos į nacionalines grupes, duokite jiems didelių lipnių lapelių ir atidarykite diskusiją (5-8 min.):

- *„Kiekvienai prizmei sugalvokite po VIENĄ klausimą, į kurį norėtumėte galėti atsakyti savo tyrimo pabaigoje. Užrašykite jį arba nupieškite ant savo lipnaus lapelio.“*

Kai jie baigs, skirkite laiko pasidalinti jų klausimais. Fasilitatorius surenka lipnius lapelius ir pakabina juos ant sienos, sugrupuotus pagal prizmes.

3 etapas. Kaip atrodytų sėkmė?

20 min

Išdalykite užduočių lapus (*kiekvienas lapas turi 3 stulpelius, po vieną kiekvienai prizmei*). Palikite juos nacionalinėse grupėse ir duokite jiems 10 minučių padirbėti kartu, atsakant į šiuos klausimus (*pateikiant vieną trumpą aprašymą kiekvienai prizmei*):

- Įsivaizduokite, kad jūsų tyrimas baigtas. **Kaip žinosite, kad jis buvo sėkmingas?**
- **Kuo didžiuotumėtės?**

(pateikite keletą atsakymų pavyzdžių: mums pavyko apklausti bent 10 žmonių iš mano bendruomenės, dabar mes jaučiamės drąsiau pasisakydami, mes jautėmės išgirsti, jautėmės saugūs, mūsų vietinė taryba išgirdo mūsų išvadas...).

Co-funded by the European Union

Vertinimas ir kiti žingsniai

3 etapas.

Duokite jiems šiek tiek laiko pagalvoti. Kai jie baigs, skirkite laiko pasidalinti vienu iš jų indikatorių (rodiklių).
Pabrėžkite, kaip jie gali skirtis priklausomai nuo konteksto ir tyrimo, ir kaip būtent kontekstas apibrėžia jūsų tyrimo sėkmę YPAR procese.

4 etapas. Aptarimas

15 min

Surinkite juos visus atgal ir trumpai pakartokite 3 prizmes.

Vertinimas nėra tik momentas pabaigoje, greičiau tai yra nuoširdžios refleksijos įprotis viso proceso metu.
Nuo dabar iki rugsėjo jūs uždavinėsite šiuos klausimus eigoje → Susiekite su tyrimo laiko juosta.

Užbaikite individualia refleksija:

- kiekvienas dalyvis pabaigia VIENĄ sakinį ant lipnaus lapelio (fasilitatorius perskaito visus tris variantus garsiai, dalyviai pasirenka):
  - „Vertinimas mano tyrimui yra svarbus, nes...
  - Vienas klausimas, į kurį noriu, kad mano tyrimas galėtų atsakyti, yra...
  - Kažkas, ką dabar suprantu apie vertinimą, ko nesupratau anksčiau, yra...“

Lipnūs lapeliai užklijuojami ant sienos arba perskaitomi garsiai.

Co-funded by the European Union

Vertinimas ir kiti žingsniai

YPAR tyrėjo kompetencijų identifikavimas

Sesijos apžvalga

The competences gained in the YPARC project will be formalised with the Youthpass certificate. This session aims to understand the fundamental pillars of building a competence, and identifying the skills, knowledge, and attitude needed to be a competent YPAR researcher.

Kas yra kompetencija?
Kompetencija yra gebėjimas pritaikyti žinias, įgūdžius ir elgseną skirtingose situacijose ar kontekstuose.

Kompetenciją sudaro trys pagrindiniai ramsčiai: žinios (tai, ką mes žinome), įgūdžiai (gebėjimas kažką daryti) ir požiūris/elgsena (kaip mes tai taikome ir įkūnijame).

Žemiau pateikiamas dalyvių „smegenų šturmo“ (angl. brainstorming) sesijos apie YPAR tyrėjo kompetencijos elementus rezultatas.

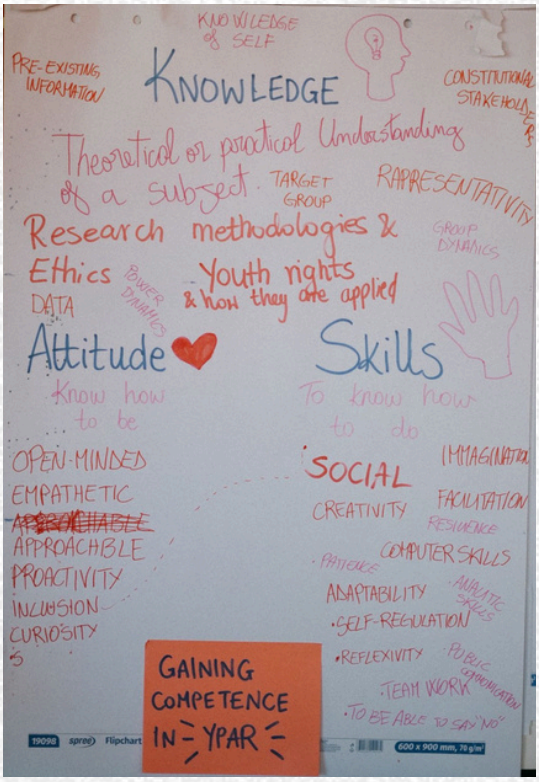

Co-funded by the European Union

